

(Foto: Dagsgaard Mhiam, PolFoto)

DPU: Bertel ind ad bagdøren

Undervisningsministeren har i al hemmelighed fået frit spil til at stille krav til DPUs udviklingskontrakt

En dag i begyndelsen af september kørte der en ministerbil op foran Danmarks Pædagogiske Universitets hovedsæde på Emdrupvej. Ud steg undervisningsminister Bertel Haarder og hans departementchef for at mødes med DPUs øverste ledelse. Ministeren ville sætte sit fodaftryk på den pædagogiske institution. Han krævede, at DPU tager konkrete forskningsfelter op, som vedrører Haarders område, folkeskolen.

Visitten var hemmelig, dels fordi ministeren kom med diktater og dels fordi Haarder blandede sig i ministerkollega Helge Sanders område. For DPU var visitten særdeles ubehagelig. Den var et forsøg på politisk styring af deres forskning og dermed et angreb på universitetets autonomi. Og Haarder er en magtfuld mand, som man ikke bare afviser.

Haarders visit var nøje timet, altimens DPU netop er gået i gang med en intern drøftelse af krav til den kommende udviklingskontrakt med Videnskabsministeriet. Visitten skulle tvinge DPU til frivilligt at skrive Haarders dagsordener ind ad bagdøren, før forhandlingen er kommet i gang, og uden at offentligheden fik noget at vide om det. Dermed ville de fire punkter komme til at fremstå som noget, DPUs egen bestyrelse havde fundet på.

Magtfulde interessenters politisering

Kilder fortæller, at Haarder har specifikke ønsker til, hvad DPU skal forske i. DPU skal lave PISA-lignende redskaber til måling af skolebørns færdigheder. Direkte eller indirekte skal universitetet dermed bidrage til en slags myndighedskontrol, som ellers hører til styrelser eller sektorforskningens opgaver.

Visitten er et eksempel på, hvordan de nye bestyrelser kan blive udsat for pres eller magtfordrejning. Visitten er søgt hemmeligholdt af DPU-ledelsen, for Haarder er en magtfuld mand, som man ikke skal

være uvenner med. Men af politisk-administrative grunde har visitten været omtalt på et internt informationsmøde i september.

DPU: Hvor er Helge Sander?

På universitetet har Haarders indblanding vakt furor, fordi det er uhørt, at en ekstern part dikterer konkrete forskningsfelter. Det er et forsøg på politisk styring af forskningen og anfægtelse af universitetets forskningsfrihed. Man undrer sig over, at DPUs resortminister Helge Sander har givet Haarder frit spil til at blande sig i universitetets dispositioner. Haarders indblanding tolkes som en *magtdemonstration*; at Sander som svag minister ikke kan beskytte sit ministerområdes interesser, og at Sander i øvrigt er enig i, at universiteternes selvstændighed ikke er større end at den kan køres over af magtfulde eksterne "kunder".

På DPU siger rektor Lars Henrik Schmidt:

"Jeg kan bekræfte, at mange på DPU – herunder ledelsen – er bekymrede for vores frie dispositionsmuligheder og for at vi bliver klemte i et spil mellem Videnskabsministeriet og Undervisningsministeriet", siger han. Men han kan ikke bekræfte, at mødet med Haarder var "hemmeligt": Dels havde DTUs bestyrelsesformand Kjeld Holm nogen tid forud inviteret Haarder til et informationsmøde om DPUs forskningsprofil, idet Haarder havde udtalt sig ufordelagtigt om denne. Og dels havde rektor selv informeret DPUs medarbejdere om, at der ville blive afholdt et sådant møde.

jø

Se side 5: Haarders magtfordrejning

Politisk indblanding 2
 'Hvis nogle bagatelliserer Haarders indblanding på DPU, fortæller det bare, hvor langt universiteternes autonomi er skredet på få år
 LEDEREN

KVL til Jylland? 3
 Lokalpolitiske kræfter fisker i de rorte vande omkring fusionsplanerne mellem KVL og DJF i Foulum

TEMA: Politisk styring 5-9

Vedtægtsdiktat 6
 Videnskabsministeriet lavede helt overdreven styring af, hvordan universiteternes vedtægter skulle se ud – uden at argumentere for det

Udviklingskontrakt: Videnskabsministeriet dikterer 8
 - procedure og indhold, før forhandlingerne er gået i gang. Og anonyme bestyrelsesmedlemmer undrer sig

Skuffede kvinder 12
 I forsommeren kom der en ny rapport om køns-skævheder i forskningen. Men det var en uforpligtende tænketank, for ministeren vil ikke tage sær-initiativer, og universiteterne evner det ikke

Stress 13
 Alle taler om det, men hvor gemmer de stressede VIP'er sig?

Tjekliste til forskere 14
 Hvad skal du gøre dig klart, når du indgår en forskningskontrakt med en ekstern part?

Pensionisternes ben 16
 FORSKERforum offentliggør honorarerne til universiteternes bestyrelses-formænd og -medlemmer. Listen toppes af fem pensionister

KUs nye rektor 19
 - hedder Ralf Hemmingsen og får mange lovord af omgivelserne
 PORTRÆT

Den unge forskers blik 20
 - på systemet: Ældre sidder på uformelle magtstrukturer. Og nogle arbejder efter devisen: Bare systemet holder min tid ud

"Jeg kender godt bladet FORSKERforum, men jeg er for længst holdt op med at læse det."
Helge Sander
 30.03.05 i Folketinget

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
(ansv.hav. for dette nummer)
Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM3
Lektor Lars Kamp Nielsen,
Farmaceutforeningen
Seniorrådgiver Kirsten Pilegaard,
Dyrlægeforeningen
Anders Correll, JA

Journalist Thomas With
(tw@magister.dk)
Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Nimbusparken 16
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 9 gange om året.
Bladet udkommer den første uge
i hver måned.

Næste deadline:

18. november 2005

Se de seneste nyheder på
www.forskerforum.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Nimbusparken 16
2000 Frederiksberg C
Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

Dansk Farmaceut Forening
Rygaards Allé 1
2900 Hellerup
Tlf. 39 46 36 00

JA – Jordbrugsakademikerne
Emdrupvej 28A
2100 København Ø
Tlf. 38 71 08 88

Dyrlægeforeningen
Emdrupvej 28A
2100 København Ø
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 7.500

Grafisk Produktion:

Poul Romer Design
tlf. 44 53 05 11

Tryk:
Datagraf

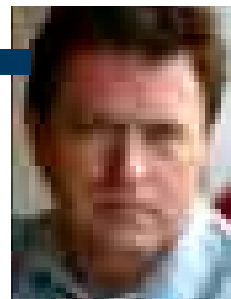
Foto: Søren Hartvig

(hvor ikke andre er anført).

LEDER

Af lektor **MOGENS OVE MADSEN**,
fmd. for DJØF's UFO

Mere politisk styring

I Forskerforum vil vi så gerne være kendte for at fortælle positive historier fra forskerverdenen. Vi har faktisk jævnlige efterlyst gode, kreative, horisontudvidende fortællinger fra den virkelige videns-generende verden. Men antallet af gode historier står ikke mål med antallet af mere hårrejsende, ubehagelige og deprimerende tiltag.

Tag nu f.eks. universiteternes oplevelser med implementeringen af den nye universitetslov. Bestyrelsernes formænd – som kommer fra det private erhvervsliv – udtrykker forundring over den stærke centralstyring. Og FORSKERforums afsløring af, at en undervisningsminister kan blande sig i et universitets forskningsplanlægning peger præcist på problemerne med, at universiteterne slet ikke er "uafhængige", når politiske eller industrielle interesser kan gå ind ad bagdøren og kræve deres ret.

FORSKERforums tema i dette nummer fortæller om stærk politisk styring fra Videnskabsministeriets side. Historien side 6 om, hvordan ministeriet dikterede de enkelte universiteters vedtægter, uden at ministeriet syntes at de skulle begrunde deres indgreb, var ikke bare juridisk centralstyring, men *politisering* ned i detaljen.

Artiklen side 8 fortæller at universiteterne med rette – hvis man tænker på Haarders ønsker til DPU – frygter at forhandlingerne om de kommende "udviklingskontrakter", vil blive stærkt politisk styret. Universiteternes *spillerum* i forhandlinger, der ideelt set skulle foregå mellem to ligestillede parter, bliver meget lille. Anonyme bestyrelsesmedlemmer er da også citeret for, at det er gået op for dem, at bestyrelsernes dispositionsrum og universiteternes frihedsgrader er begrænset.

FORSKERforum har ført en meget skeptisk linie – nogle vil sige overdreven skeptisk – over for den nye universitetslovs element af styring via stærke ledere og over for faren for, at eksterne og ikke forskningsbaserede interesser skal diktere universiteternes strategier og udviklingsretning.

Desværre må vi konstatere, at skepsis'en var berettiget. I visse tilfælde har fantasien end ikke stået

mål med det, der netop er i gang i for tiden. Hvis nogle bagatelliserer Bertel Haarders indblanding, som at *det har en minister da lov til*, fortæller det bare, hvor langt universiteternes autonomi er skredet på få år.

Den politiske styring bliver mere og mere usminke: Universiteternes ellers lovede autonomi bliver kraftigt antastet af en ny, uigennemskuelig forvaltningspraksis. Forsknings- og metodefrihed fastholdes som abstrakte hensigtserklæringer og ikke som garantier for den enkelte forsker. Ansættelser af forskere sker i et stort hemmelighedskræmmeri (jf. ansættelsesbekendtgørelsen). Forskningsindsatsen politiseres og holdes i jerngreb af Videnskabsministeriets detailstyring.

Rationalet i forskningspolitikken kender vi efterhånden: Det er den manglende vilje til politisk at finansiere forskningen og den hermed afledede afhængighedsforskydning. Den politiske vilje rækker kun til at ville styre de bevilgede midler kraftigere. En tendens, der gør universiteterne til fremtidens sektorforskningsinstitutioner!

Den manglende vilje til finansiering kan aflæses af de seneste års finanslovsbevillinger i fast priser - tendensen vipper bestemt ikke opad. På samme sæt kan man se, at universiteternes eksterne finansiering er steget kraftigt i de senere år. Markedsgørelse og kommerciel udnyttelse er kodeordene. Dette indebærer en stadig stigende afhængighed erhvervslivets umiddelbare behov.

"Det hedder sig, at universiteterne er givet fri, siger politikerne. Jeg tror dog ikke, at Folketingets menige politikere er klar over, hvor stor den centrale styring af universiteterne er, både på regelplan og politisk" siger et bestyrelsesmedlem (s. 7).

Ser vi samlet på den måde, politikerne søger universitetsloven fort ud i livet, er Videnskabsministeriets forvaltningspraksis ikke så svær at forstå. Til gengæld må man spørge sig, hvor langt de nye universitetsbestyrelser vil stå model til denne underminering af deres dispositionsmuligheder?

Aalborg: Protest mod a-b-c – medarbejdere forties i bestyrelsen

Da Aalborg Universitetsbestyrelse i slutningen af september behandlede rektors forslag mod opdeling af det videnskabelige personale i tre grupper, protesterede det medarbejdervalgte bestyrelsesmedlemmer, lektor Gunhild Agger, før mødet den 28. september.

I et brev til de andre bestyrelsesmedlemmer opregnede hun flere betænkeligheder: Publiceringskriterierne var uklare i forhold til forskellige traditioner på de enkelte hovedområder. Det er uklart, hvem der skal bedømme og tildele forskningstid. Det er ikke undersøgt, om opdelingen er i strid med cirkulæret om stillingsstruktur.

Men bestyrelsesformanden har ikke medtaget brevet i bestyrelsens beslutningsgrundlag for mødet. Formelt er protesten således ikke et offentligt tilgængeligt dokument (omfattet af aktindsigt).

Heller ikke det efterfølgende bestyrelsesreferat fortæller om brevets protester, og bestyrelsens beslutninger fremstår hermed som taget i enighed. Referatet konstaterer lakonisk, at bestyrelsen "efterlyste regneeksempler", men at bestyrelsen ellers godkendte rektors opdelingsprincipper (ud fra visse principper).

FORSKERforum har spurgt Videnskabsministeriet, om det er i overensstemmelse med universitetsloven og AAUs vedtægt, at et bestyrelsesmedlems indsigelse ikke indgår i det offentligt tilgængelige beslutningsgrundlag og af bestyrelsesreferatet.

KVL til Jylland?

Jyske politikere mobiliserer: Flytningen kan begynde om 3-5 år

Stærke lokalpolitiske kræfter i Øst- Vest og Midtjylland arbejder på at få Landbohøjskolen, KVL på Frederiksberg i København, flyttet til provinsen – nærmere bestemt til Foulum ved Viborg og til Århus.

Tunge politikere fra både Venstre og Socialdemokratiet har holdt møde om sagen på Amtsgården i Århus og vil i de kommende måneder gøre, hvad de kan for at påvirke beslutningstagerne - i første omgang folketingspolitikere og i næste omgang de relevante sektorministre, siger den socialdemokratiske amtsborgmester i Viborg Amt, **Bent Hansen**:

"Vi vil presse hele vejen rundt, og hvis det går trægt, så må vi jo invitere Anders Fogh hjem til Viborg, hvor han er valgt."

Bred politisk alliance

Venstre borgmester i Århus Louise Gade er med på ideen, det samme er Viggo Nielsen (V), formand for kommunerne i Ringkjøbing Amt, det samme gælder Venstres kandidat til borgmesterposten i den ny storkommune i Viborg, Ib Bjerregaard, samt Venstres folketingsmedlem Ejvind Vesselbo, som er valgt i Århus, for blot at nævne nogle få af deltagerne.

Forslagsstillerne argumenterer ud fra en rapport fra Cowi-consult, der kom her i efteråret. Rapporten, der er bestilt af Det Jyske Fynske Erhvervssamarbejde. Rapporten analyserer muligheden for udflytning af en række statsinstitutioner til provinsen:

"Argumenterne for at flytte KVL var entydigt de stærkeste," siger Bent Hansen. "Foulum har nogle meget stærke forskere på et niveau, som de studerende kan få stor glæde af.

Både når det gælder de store dyr, det markorienterede og det planteorienterede. Landbohøjskolens opgave drejer sig jo ikke kun om at uddanne dyrlæger, der kan tage sig at katte, hunde og undulater, men om forskning i et område i et erhverv, der skal støtte et område, der har stor betydning for nationaløkonomien. Og på det naturvidenskabelige område bør det foregå i samarbejde med Aarhus Universitet."

Jyderne: Flytning af statsinstitutioner

Presset om at flytte KVL skal ses i sammenhæng med, at en arbejdsgruppe under Videnskabsministeriet netop i disse måneder undersøger muligheden for et tættere samarbejde eller en mulig fusion mellem KVL og Dansk Jordbrugsforskning DJF i Foulum. Og det skal ses i sammenhæng med regeringsgrundlaget, hvor der tales om at flytte statslige institutioner ud i landet, mener Bent Hansen:

"Da Rigsarkivet blev fastholdt i København stødte hele processen på grund. Det virkede blokerende på et flertal i Folketinget og skabte en psykologisk barriere mod at prøve igen. Men med den sag her kan vi få sat processen i gang igen," siger Bent Hansen, der giver flytningen en 2/3 chance for at lykkes.

"Jeg vil tro at de første dele af KVL kan flyttes i løbet af en 3-5-årig periode. Mens hele flytningen kan være færdig om 10-15. Man flytter jo ikke sådan en kæmpe institution på en gang," siger han.

Læsermøde 7. november

Nogle læsere gider ikke høre mere om DTU-rektorens bil og de gider heller ikke se en Alfa Romeo som illustration. Men hvad skal FORSKERforum så skrive om?

Medieprofessor Anker Brink Lund har i sommer afleveret en rapport om fagblade og fagblades rolle i det danske mediebillede. Den fortæller han om, hvorefter han giver en karakteristik af FORSKERforum og sin vurdering af den redaktionelle og journalistiske linie.

Der er åben adgang og det foregår mandag den 7. november kl. 16-17.30 i DJØF, Gothersgade 133.

tkw

red.

Sander forærede gaver til venner

Dagspressen har fået et godt øje til Helge Sanders forbrug som Videnskabsminister.

TV-avisen har afsløret, at Sander brugte 15.000 kr. af statens penge på gaver til bekendte i Herning-området. Ministeren forsvarede sig i første omgang med, at det var gaver til personer, som var givet fordi personerne havde relation til Videnskabsministeriet. Men efterfølgende fortalte nogle af personerne, formentlig fordi de ville undgå at blive spurgt hvad de havde lavet for ministeriet, at de ikke har haft relation til ministeriet, men kun havde fået gaverne, fordi de var private venner med Sander.

Hertil lød ministerens svar: "Jeg kan bekræfte, at ingen af dem er ansat eller har nogle aftaler med Videnskabsministeriet, men det er nogle personer, jeg har brugt til at idéudvikle med" (TV-avisen d. 25. oktober).

Rigsrevisionen ønskede heller ikke at gå ind i sagen, da reglerne for ministres repræsentationskonto er uklare. Derimod ønsker Enhedslisten, at Statsministeren skal undersøge gave-givningen nærmere.

Sagen om gaverne kommer kort tid efter, at Ekstra Bladet via aktindsigt afslørede, at Sander har ladet skatteyderne betale 6.000 kroner på hans fortæring på ikke-eksisterende møder. Og Sanders dokumentation på frokostmøder ude i byen fortalte, at ministeren har en forkærlighed for at holde møder med kvinder under fire øjne (Ekstra Bladet d. 7. oktober).

Sander vil ikke give garanti for, at DTUs ledelse følger love og regler

DTU- rektor Lars Pallesen fik udbetalt 100 pct.s resultatløn i perioden 2003-04, men han nægter som den eneste topleder i staten at offentliggøre resultatkontrakt for perioden. Offentligheden kan således ikke få indblik i kriterierne for udbetalinger. Den er kun kendt af rektor selv, bestyrelsesformand Bundgaard-Nielsen samt direktør Jørgen Honore.

Selv om Videnskabsministeriet er tilsynsførende myndighed, vil minister Sander imidlertid ikke undersøge nærmere, hvad der står i kontrakten og om der eventuelt skulle være ulovligheder heri – ligesom der var om Lars Pallesens ulovlige bil. Og Helge Sander vil således ikke garantere, at resultatkontrakten er i overensstemmelse med love og regler for den offentlige forvaltning:

"Jeg er overbevist om, at DTUs bestyrelsesformand og universitetsdirektør er meget påpasselige med at iagttage gældende ret ved indgåelse af resultatkontrakt for rektor", svarer ministeren på et spørgsmål fra SF'eren Morten Homann (S86-87).

Sander får universitet i Herning

Handels- og Ingeniørhøjskolen i Herning fik i begyndelsen af oktober den glædelige nyhed, at regeringen har åbnet op for en fusion mellem HIH og Aarhus Universitet pr. 1. januar.

"Det er en stor dag for Midt- og Vestjylland, at det nu endeligt er kommet på plads. Det er en helt afgørende forudsætning for, at området kan udvikle sig inden for viden, forskning og innovation", udtalte den fhv. Herning-borgmester Helge Sander til Herning Folkeblad.

Ministeren har i længere tid arbejdet for en opgradering af mellemuddannelsen i Herning til universitetsstatus. Det er generelt sket igennem accept af, at CVU-mellemuddannelserne kan få titlen "University College". Og helt konkret støttede Sander Hernings forsøg på at få universitetsstatus ved en særbevilling på 2 mio. kroner i 2003. Bevillingen var ikke særligt begrundet, for der var ikke et åbent opslag, samtidig med at Videnskabsministeren faktisk støttede noget, der var Undervisningsministerens gebet.

Faglig ros til RISØ

- i evaluering, der dog kritiserer, at 60 pct. af RISØs midler kommer fra eksterne kilder, industri og samfinansiering. Det underminerer 'RISØs videnskabelige basis' og 'friheden til at opdyrke nye områder'

Afvikling (decommissionering) af atomreaktoren er blevet adskilt fra RISØs almindelige drift. Nu venter andre udfordringer

Evalueringskomiteen lykønsker RISØs ansatte og ledelse med succesfuld udvikling af institutionen. RISØ er en enestående national ressource, anerkendt verden over for sin ekspertise og videnskabelige udvikling på en række områder, især vedvarende energi og materialeforskning.

Sådan indledes det rosende summary over en nyligt offentliggjort evaluering af RISØ. Den er gennemført af en komite med fire udenlandske og to danske eksperter.

Advarsel til vindforskningen

Rapporten omtaler positivt, at afvikling (decommissionering) af atomreaktoren er blevet adskilt fra RISØs almindelige drift. RISØ roses for sin innovative materialeforskning bl.a. i samarbejde med industrifirmaet Halldor Topsoe samt for sin nye strategi med sundhedsteknologi.

Forskningen i vindenergi har været førende i verden og har bidraget til dansk industri, siger evalueringskomiteen, der dog kommer med noget, der lyder som en advarsel mod for stor industriel styring: "Dog er grænsen mellem industriel forskning / udvikling og RISØs engagement i konstant bevægelse. Derfor anbefaler vi omhyggelig overvågning af aktuelle tendenser og tillade en løbende justering af strategien på dette område. Med mindre RISØ tager skridt til at udvikle en strategisk plan for fornyelse og nyfokusering på sine forskningsbestrebelse, er det usandsynligt, at man kan bevare det nuværende verdensry".

Ekstern finansiering alt for stor

Rapporten er dog meget kritisk overfor RISØs finansiering. Det står mellem linierne, at RISØs basisbevilling (på ca. 235 mio. kr.) fra staten er for lille og faldende - og at institutionen derfor har været nødt til at gå på

ukritisk jagt efter penge ude i byen. Og det er ikke uden dilemmaer:

RISØ har haft stor succes med at finde eksterne bevillinger, især EU-støtte. Man er samtidig dygtig til at tilpasse organisationen efter bevillingernes størrelse. Men den nuværende situation med 40-60 pct.'s finansiering og megen tredjeparts finansiering "forekommer ikke bæredygtig":

"Det er helt afgørende at opretholde RISØs videnskabelige basis, og en 50-50 ratio er den absolutte grænse for at garantere tilstrækkelig frihed til at opdyrke nye områder".

Farlige konsulentopgaver

Rapporten noterer, at RISØs ledelse har fulgt en tidligere evaluerings anbefaling om at skære ned på sin konsulentbistand, fordi den i praksis bliver en sam-finansiering, der tærer på RISØs grundbevillinger: "I princippet burde kommercielle indtægter ikke behøve med-finansiering fra RISØs kernemidler". Derfor må RISØ skærpe sin opmærksomhed yderligere for kun at gå ind med konsulentbistand på områder, som er i overensstemmelse med institutionens strategier. Og alligevel må man være indstillet på, at det langtfra altid er muligt at opnå 100 pct.'s kommerciel finansiering af konsulentydelsen, hedder det.

På trods af de kritiske problemer i RISØs finansiering – eller måske netop på grund af finansieringsdilemmaet – slutter rapporten med at anbefale, at RISØ får lige adgang med universiteterne til de udvidede statslige forskningsbevillinger, som kunne komme jf. Barcelona-aftalens krav 2006-2010.

jø

International evaluation of RISØ National laboratory (sept. 2005 – se www.risoe.dk)

Haarders magtfordrejning

Når en magtfuld 'kunde' dikterer hvad universiteter skal lave, undermineres universitetets autonomi – og Videnskabsministeren eller universitetsloven yder ingen beskyttelse

Da Bertel Haarders i begyndelsen af september besøgte DPU ad bagdøren var det en magtfuld mands forsøg på at diktere DPU et par arbejdsopgaver. At Undervisningsministeren dukkede *personligt* op var et umisforståeligt signal om, at hans ærinde ikke er til diskussion.

At visitten skete ad bagdøren satte DPUs ledelse i en katepine. Det er nemlig svært at modstå en ministers **magtfordrejning**: Når en magthaver forfølger usaglige hensyn og skaber ulighed i forvaltningen for at fremme sin egen personlige eller politiske interesse.

Beskyldninger om magtmisbrug prøvede Haarder at forebygge ved at foretage en hemmelig visit. Visitten skulle få DPUs ledelse til *frivilligt* at skrive Haarders ønsker ind i deres udkast til ny udviklingskontrakt, før forhandlingen mellem DPU og Videnskabsministeriet om kontrakt er kommet i gang. Var det lykkedes at holde Haarders krav hemmelige, ville offentligheden aldrig få sammenhængen at vide. Det ville se ud som om, DPUs bestyrelse selv havde fundet på kravene.

Haarders ønsker

I regeringsgrundlaget fra februar varsles oprettelsen af et nyt råd for evaluering og kvalitetsudvikling af folkeskolen. Rådet skal blandt andet følge og vurdere folkeskolens niveau. I Kommunernes Landsforening, som er folkeskolerne arbejdsgivere, har man præsenteret nogle mere præcise ønsker til *myndighedsvurdering*. Alle disse krav om større myndighedskontrol blev eksponeret af Undervisningsministeriets udlægning af PISA-undersøgelsen: Danske skolebørns færdigheder er alarmerende ringe.

Tre af Haarders specifikke forskningskrav udspringer direkte af PISA-undersøgelsen: Mere læse-didaktik, matematik-didaktik og naturfagsdidaktik. Disse tre krav forventes også at indgå i Globaliseringsrådets anbefalinger, og i det råd er Haarders nærmeste allierede tilfældigvis DPU-professor **Niels Ege-lund**, som stod bag PISA-undersøgelsen.

Endelig skal DPU i højere grad stille sig mere til rådighed for Haarders mellemuddannelser, dvs. formidle mere forskning til CVU'erne (seminarier m.m.) – et krav som er udsprunget af CVU'ernes kritik af, at DPU ikke påtager sig en *servicerende* rolle over for CVU'erne, siger kilder til FORSKERforum.

Indblanding i forskningsfriheden – og i metodefriheden

FORSKERforum blev alarmeret af interne rygter på DPU. Her har Haarders visit været nedtonet af DPU-ledelsen af frygt for, at man

Bertel Haarder blandede sig ...

skulle lægge sig ud med ministeren. Men Haarders krav blev omtalt ved et internt informationsmøde. Og siden er rækkevidden af henvendelsen langsomt gået op for nogle af de ansatte. Haarders krav suspenderer nemlig universitetets – institutternes – ret til selv at formulere forskningstemaer og krav til udviklingskontrakten.

Principielt betyder det et farvel til universitetets forskningsfrihed. DPUs praktiske problem er, at hvis man følger Haarders specifikke forskningskrav, så betyder det *faglig nedprioritering* af andre områder, som DPU måske synes var vigtigere. Men det betyder også, at der gives køb på forskernes metodefrihed, fastlagt i universitetsloven, for mellem linierne i Haarders krav ligger, at der skal være større vægt på nyttebaseret forskning ("evidens-basing"). Oversat til dansk betyder det, at DPUs forskere pålægges at lave PISA-lignende redskaber til måling af skolebørns færdigheder.

Bestyrelser bøjer sig

Universiteterne er forsvarsløse over for politisering bag lukkede døre, hvis man udsættes for magtfuld pression. Haarders hemmelige visit var en smart manøvre, som skulle forhindre, at der lå en *skriftlig* henvendelse eller et mødereferat, som kunne komme uvedkommende i hænde. Hermed kunne Haarder hævde, at det aldrig har fundet sted eller at det bare var en uformel drøftelse. Når et ministerkrav præsenteres ad bagdøren gøres det svært for universitetet at væge sig mod den utidige indblanding. Universitetsbestyrelsernes eksterne flertal henter deres legitimitet hos Folketingets flertal og skal lytte til politiske signaler herfra. Og signaler gives blandt andet, når universiteternes bestyrelsesformænd holder jævnlige "dialogmøder" med videnskabsminister Sander.

Her siger bestyrelsesformændene ikke ministeren imod med henvisning til universitetets autonomi. I bestyrelserne bliver det blot til, at ministeren ønsker det sådan (se side 6-9 med citater fra anonyme bestyrelsesmedlemmer). Og i bestyrelserne mener nogle af de eksterne medlemmer i øvrigt, at det er helt legitimt for en minister eller et erhvervsområde at stille krav som "kunde".

Universitetsloven giver ingen beskyttelse

Universiteterne er videnskabsminister Sanders gebet, men han accepterede, at Haarder blander sig i DPUs interne processer.

Og heller ikke universitetsloven giver nogen beskyttelse mod den eksterne indblanding. Videnskabsministeren formulerede den, så loven kun yder et *formelt* værn mod politisk pres udefra. *Reelt i praksis* viser Haarders visit, at universitetsledelsen ikke kan holde stærke politiske eller erhvervs-mæssige interesser på 'armslængdes afstand'.

Under lovbehandlingen blev Videnskabsministeren spurgt, *hvordan det sikres, at et universitets forskningsstrategi ikke bliver domineret af særlige industrielle eller ministerielle interesser?* Ministerens svar lød, at det er bestyrelsens ansvar at sikre, at universitetets interesser varetages og at usaglige interesser ikke påvirker bestyrelsens arbejde. Og så henviste Videnskabsministeren i øvrigt til, at lovens krav om åbenhed er med til at hindre, at bestyrelsen varetager "usaglige hensyn" (L125 - spm. 38).

... og Helge Sander er tilsyneladende enig i, at universiteternes selvstændighed ikke er større end at den kan køres over af magtfulde eksterne "kunder"

Videnskabsministeren blev også spurgt, *hvorledes offentligheden sikres indsigt i bestyrelsens beslutningsgrundlag, herunder i de erhvervs-mæssige interessemarkeringer?* Videnskabsministerens formelle svar lød, at offentlighedslovens regler for meroffentlighed og for god forvaltningsskik er gældende (L125 spm. 39).

Svarene fortæller, at universitetet ikke har noget værn mod den utidige indblanding. Det bliver nemlig *en politisk afgørelse* om bestyrelsen tør afvise en magtfuld interessant som "usaglige interesser" – uanset hvor gode *faglige/saglige* argumenter, DPU ellers har for at holde eksterne interessenter på 'armslængdes afstand'. Og beskyttelsen i form af åbenhed i forvaltningen er ikke noget værd, hvis de magtfulde interesser sniger sig ind ad bagdøren ...

ja

Se i øvrigt TEMA: Politisk styring s. 7-10

Vedtægtsdiktat til bestyrelserne

Ikke bare regelstyring, men også politisk styring: Bag lukkede døre fik universiteternes bestyrelser dikteret deres vedtægter af ministeriet

Masser af overstregninger og omformuleringer. Ministeriet sanerede og censurerede med hård hånd, da universiteternes bestyrelser skulle udforme nye vedtægter i 2003-2004. Bestyrelserne fik intet frirum til at formulere deres aftryk på vedtægterne, viser FORSKERforums gennemgang af processen.

Forløbet var lærerigt for bestyrelser, for det fortalte, at Videnskabsministeriet detailstyrer og politiserer. Og at det sker ikke bare sker i form af håndhævelse af cirkulærer og regler og godkendelsesprocedurer. Ministeriet nøjedes nemlig ikke med en juridisk gennemgang – *legalitetskontrol* – men ministeriets embedsmænd gik i byen med politiserede krav til struktur og vedtægter.

Embedsmænd dikterede teksten. Styringen skete dog ikke direkte og åbent, men i form af *pres og diktater* bag lukkede døre. Disse dunkle forhandlinger foregik typisk mellem ministeriets embedsmænd og universitetets jurister eller direktører, og gennemgangen af processen fortæller, at her havde ministeriet bukserne på. Enden blev i alle tilfælde, at embedsmændene dikterede, hvad der skulle stå – og at bestyrelsesformænd eller rektorer måtte forelægge vedtægtsudkast med den simple begrundelse, at "at sådan vil ministeriet have det". Nogle gange fik de menige bestyrelsesmedlemmer aldrig ministeriets begrundelser for, at noget var udgået eller overstreget.

SDU fik censureret friheds-formulering ud

"... og sikre den enkelte forsker mulighed for at drive fri forskning", lød en central formulering i SDU-bestyrelsens første udkast til vedtægter, som blev sendt ind til godkendelse i Videnskabsministeriet. Fra SDU-bestyrelsens side var formuleringen et helt bevidst forsøg på at give et signal om prioritering af den enkelte forskers forskningsfrihed. Men den formulering kunne embedsmændene ikke lide, så den blev streget over og erstattet af en henvisning til universitetsloven, viser

“

Nu har jeg ikke gennemgået alle universiteternes vedtægter, men det er mit indtryk, at de er meget snævre og standardiserede. Ingen bestyrelser fik lov at formulere deres særkende. Både universitetsbestyrelser og administrationen var voldsomt irriterede over proceduren: Hvorfor dikterede ministeriet ikke bare vedtægten og indrømmede, at al fritænkning eller særlige ønsker for universitetet var forbudt inden for de givne rammer?"

Bestyrelsesmedlem

Sek. 2. I samråd med forskningsledere og institutråd fastlægger institutlederen inden for de givne rammer instituttets forskningsstrategier og varetager dets forskeruddannelse(r) og evaluering af forskningen. Institutlederen skal endvidere tilstræbe et produktivt og stimulerende forskningsmiljø på instituttet og sikre den enkelte forsker mulighed for at drive fri forskning, og skal inden for universitetslovens rammer stræbe mod at sikre forskerne fri forskning således at instituttets, fakultetets og universitetets grundlag for at formulere forskningsstrategier i henhold til universitetsloven effektivt sikres.

Dokumentation: Videnskabsministeriets overstregninger af SDUs forslag

FORSKERforums gennemgang af sagen.

Sagsakterne oplyser ikke nærmere om sagsforløbet. Som svar på anmodning om aktindsigt, svarede ministeriet, at FORSKERforum kunne sammenligne SDUs forslag og så det endeligt godkendte og finde forskellene. Men der forelå ingen korrespondance eller embedsmændsnotater, der fortæller, hvad der var ministeriets *argumentation* imod formuleringen. Ministeriets korrektioner var nemlig blevet indføjet i en proces, hvor der "på baggrund af primært drøftelser (møder og telefonsamtaler) løbende med korrektur rettede den samme version. Der er således udvekslet få dokumenter som led i processen", forklarer ministeriet for FORSKERforum.

Forvaltningsekspert: Helt utilfredsstillende

Ministeriets sanering af universiteternes indspil skete i en gråzone, hvor det bagefter er umuligt at kontrollere, hvad ministeriet egentlig stillede af krav og med hvilke begrundelser. FORSKERforums aktindsigt afslører en mangelfuld sagsbehandling og dokumentation af vedtægternes tilblivelse. Det er i strid med almindelige retsgrundsatninger om "god forvaltningsskik", at ministeriets *begrundelser* ikke fremgår af sagsbehandlingen.

"Der er godt nok ikke absolutte krav til ministeriets sagsbehandling i forvaltningslovens forstand, fordi der ikke er tale om fakti-

ske omstændigheder i en afgørelsessag", forklarer forvaltningseksperten Oluf Jørgensen. "Men i forhold til offentligheden er det helt utilfredsstillende, at der ikke findes dokumentation for, hvad der har været ministeriets forvaltning og argumentation i en så vigtig sag. Den eneste mulighed for at fremtvinge en argumentation er så et folketingsspørgsmål til ministeren ...", siger pressejuristen Oluf Jørgensen.

Den manglende dokumentation er demokratisk set meget problematisk, for det åbner store muligheder for politisering bag lukkede døre, siger han: "Forskningsfrihed er vital for universiteternes uafhængighed af magthavere, og derfor er ministeriets fortolkning – *indsnævring?* – heraf en fundamentalt væsentlig beslutning. Derfor burde argumenterne fremgå helt åbent for offentligheden, fx i sagens dokumenter".

Han siger, at det generelt meget problematisk, hvis statsmagten prøver at styre 'uafhængige' universiteterne via universitetsloven: "Men det bliver særligt problematisk, hvis styringen ikke dokumenteres eller bliver lagt åbent frem".

Til KVL: Forskningsfriheden gælder ikke for den enkelte medarbejder

KVL var et af de første universiteter, der forelagde et vedtægtsudkast for ministeriet og her forløb forhandlingerne af formu-

“

Bestyrelsesformanden kommer fra den private sektor. Han troede, at universitetsloven betød, at universiteterne var 'givet fri', så det kom meget bag på ham, at ministeriets styring er så stram og at universiteterne ikke bare er regelstyret, men at styringen går helt ned i detaljen og i det politisk-strategiske. Det var mit indtryk, at han – sammen med de andre formænd – på en diskret facon fik sagt til ministeriet, at 'nu stopper festen', da vedtægtsspillet var kommet ned i petitesseerne. Men det ændrede nu ikke ministeriets arbejdsform".

Bestyrelsesmedlem

“

Vi troede, at vi skulle lave en vedtægt, som passede til os inden for lovens rammer. Men deres argumentation var meget modsætningsfyldt. Jeg foreslog for eksempel, at der skulle stå noget om at styrke grundforskningen, men det ville ministeriet ikke acceptere, for 'det stod jo i universitetsloven' og så ville det være en forringelse for grundforskningen! Men det var noget pjat, for på andre punkter krævede de, at noget skulle ind i vedtægten, selv om det samme står ordret i loven ..."

Bestyrelsesmedlem

Bestyrelsesformand: Slip tøjlerne

ringer over måneder. Især KVLs forsøg på at nedsætte nævn og udvalg på forskellige organisationsniveauer blev det blev afvist af ministeriet, fordi disse ikke måtte tillægges selvstændige opgaver og kompetencer.

KVL fik dog kortfattede skriftlige begrundelser for ministeriets overstregninger.

Men også KVL-bestyrelsens forslag om tale af vedtægtsbestemte rettigheder for "KVLs medarbejdere" blev afvist: Loven taler specifikt om, at det er universitetets opgave at værne om forskningsfriheden – ikke den enkelte medarbejder", lød ministeriets begrundelse.

Denne formulering fortæller, at universitetets positive forsøg på at formulere forskernes rammer for forskningsfrihed blev afvist af ministeriet, der fortolkede universitetslovens bestemmelser som restriktive begrænsninger, der skulle understreges i vedtægten: Forskningsfriheden gælder for universitetet – ikke for den enkelte forsker.

Det er vanskeligt at dokumentere, at ministeriet politiserede i vedtægtsgodkendelsen. I bestyrelserne blev vi fortalt, hvad ministeriet krævede. Vi så kun deres overstregninger, ikke den nærmere argumentation, så det var uklart, om deres argumenter var juridiske eller politiske. Og det var vanskeligt at følge forløbet, for det gik vist frem og tilbage mange gange.

Vedtægtsformuleringen blev et langtrukket spil. Til sidst var vi bare trætte og ville i gang med at ansætte de nye ledere, at det blev til en ekspeditions-sag. Bestyrelsen gjorde bare, som ministeriet dikterede".

Bestyrelsesmedlem

Det har overrasket de nyindsatte erhvervsledere i bestyrelserne – herunder bestyrelsesformændene - at den ministerielle centralstyring er så hård. Erhvervsfolkene troede, at med indførelse af bestyrelser med eksternt flertal blev universiteterne "givet fri" med udvidet selvstyre. Men de har erfaret, at ministeriet styrer med hård hånd i detaljen.

Den første overraskelse fik bestyrelsesformændene, da det gik op for dem, at de ikke selv kunne bestemme lønninger til universitetets direktion og ledelse (se artikel side 16). Den næste overraskelse var, at ministeriet skulle godkende bestyrelsens egne honorarer. Den tredje overraskelse var, at universiteternes økonomiske handlerum er så snævert, fordi meget er regelstyret og fordi midlerne er båndlagt til drift. Og så kom det bag på dem, at ministeriet blandede sig så *nidkært* i udformningen af vedtægterne, hvilket blev tolket som et klart signal om en stor politisk og ministeriel styring.

Det var fair nok, at ministeriet som tilsynsmyndighed skulle have indsigt i, hvordan vedtægten blev udfyldt og om teksten var i overensstemmelse med Universitetsloven. Men det undrede mig, at de lagde en standardmodel ned over processen, som betød, at ministeriet sagde nej, når universitetet stilfærdigt ønskede at udfylde den med noget særligt. Vi ville gerne have skrevet noget udfyldende om akademisk råd og nævns kompetencer ind i vedtægten, men fik at vide, at vi kun måtte skrive det ind, som fremgår af universitetsloven. Jeg havde ærligt talt svært ved at se, hvorfor ministeriet skulle blande sig i, at strukturen og kompetencer blev beskrevet nærmere. I mine øjne blev vedtægten dermed mere uinteressant, et mindre informativt og operationelt dokument.

Vi spurgte ikke nærmere til ministeriets begrundelser for at strege, for dem ville vi sikkert ikke få. Bestyrelsen fjøede dem, for at komme videre i processen".

Embedsmand på universitetet

AU-bestyrelsesformand **Jens Bigum** siger:

"I sagen med vedtægtsgodkendelsen overraskede det os, at der var så snævre formkrav og at vedtægterne blev så standardiserede. Det er bestyrelsernes generelle oplevelse, at universiteterne ikke er 'givet fri'. Der er fortsat central styring fra ministeriets side, og der behov for et kulturskifte både i ministeriet og på universiteterne. Der er gjort fremskridt, men bestyrelserne bør få mere råderum, så vi selvstændigt kan disponere og prioritere inden for lovens rammer", siger Bigum, der fortæller, at der er bred enighed i bestyrelserne om, at tiden er inde til at *realisere* universitetslovens muligheder:

"Slip tøjlerne. For at udnytte potentialet i den nye lov er det nødvendigt med friere rammer. Og Videnskabsministeren har udtrykt stor forståelse for dette, så vi ser frem til positive initiativer i den kommende tid, uden at jeg præcist kan sige, hvor det vil ske".

jø

Det hedder sig, at universiteterne er givet fri, siger politikerne. Jeg tror dog ikke, at Folketingets menige politikere er klar over, hvor stor den centrale styring af universiteterne er, både på regelplan og politisk. Videnskabsminister Helge Sander er så svag en minister og han ved så lidt om området, at det ikke kan være ham, som styrer. Det giver embedsmændene en enorm magt til at centralstyre ned i detaljen ud fra, hvad de ønsker eller hvad de tror regeringen gerne vil have.

Desværre har universiteterne åbenbart gjort et meget dårligt indtryk på disse embedsmænd, da de gik på universitetet. Embedsmændene har i hvert fald så stor mistilid til universiteterne, at de har et vanvittigt stort kontrol- eller styrings-behov, og at de modarbejder enhver afgivelse af ministeriel magt og enhver åbning mod, at universiteterne får friere rammer ...

Disse embedsmænd har aldrig været aktive i studenterpolitik, for så ville de have større forståelse for universitetssystemet og 'universitetets sjæl'. Studenterpolitikkerne får en vis kærlighed til stedet, og gennemskuer, at det ikke er helt så anarkistisk, som det måske kunne se ud ..."

Bestyrelsesmedlem

Udviklingskontrakten: Ud med

Videnskabsministeriet dirigerer: Strammer den politiske styring af universiteterne ved at dikte

"Ministeriet gør opmærksom på, at et centralt element i de nye udviklingskontrakter bliver universiteternes strategiske planlægning (satsningsområder)", står der bl.a. i Videnskabsministeriets retningslinier for de udviklingskontrakter, som netop nu er til behandling i de enkelte universitetsbestyrelser.

Videnskabsministeriet har strammet den strategiske målstyring fra de første kontrakter (indtil 2005) til anden generationskontrakterne (2006-08). Universitetsbestyrel-

“

I bestyrelsen oplevede vi, at Videnskabsministeriet diktede, hvad der skulle stå i universitetets vedtægter og at bestyrelsernes spillerum var meget lille. Det var en politisk styring, som jeg tror chokerede vores bestyrelsesformand, der kommer fra den private sektor.

Og med erfaringerne fra vedtægtssagen i baghovedet har bestyrelserne spurgt, hvad ministeriet kræver af vores udviklingskontrakt? Ministeriet har så fremlagt en skitse til, hvilke områder der skal ind og hvilke kvantitative målsætninger, der skal være med.

Ministeriet har altså sat scenen, og ikke bare sådan at vi selv kan udfylde den åbne ramme. I bestyrelsen sidder vi faktisk med fornemmelsen af, at ministeriet har en nærmere indholdsfortegnelse med præcise krav og prioriteringer for vores universitet liggende, men at de ikke vil lægge den frem, fordi de så kan blive beskyldt for at 'politisere'. Vi har fornemmelsen af, at ministeriet har en masterplan for vores universitet og for de andre, og jeg tror selv min bestyrelsesformand utålmodigt venter på ministeriets udmelding af, hvad det egentlig er for 3-4 ting, ministeriet gerne vil have ind, for at vi kan undgå alle disse spil for galleriet!

Det ser ud til, at ministeriet i denne indledende fase stiller krav bag lukkede døre for at få bestyrelsen til at formulere en udviklingskontrakt, som er meget tæt på ministeriets ønsker til (forsknings-) strategier og målsætninger – og så ser det ud som om det har været en åben forhandling og ikke en politisering.

Bestyrelsesmedlem

serne skal prioritere i højere grad (i flagskibe, spydspidser, kernefelter m.m.). Og så skal succeskriterierne opgøres i mål og tal.

Sådan lyder Videnskabsministeriets klare vink til udformningen af de udviklingskontrakter, som ministeriet skal forhandle med de enkelte universiteter i januar til marts næste år.

Sander styrer via bestyrelsesformænd og korridoriktater

Af køreplanen fremgår at rektor drøfter kontraktudkast med ministeriet indtil januar. Det åbner en ladeport for, at ministeriet kan styre processen og stille specifikke krav indtil da. Her kan ministeriet påvirke indholdet.

Videnskabsminister Helge Sander har allerede haft en indledende drøftelse af sine krav til kontrakterne i lukkede "dialogmøder" med bestyrelsesformændene. Her har ministeriet kunnet give fremføre sine strategiske krav til proces og indhold og bruger således bestyrelsesformændene til aktiv styring. Selv om ministeriet i sin vejledning har angivet, at der kan indgå såvel kvalitative som kvantitative mål, så fortæller menige bestyrelsesmedlemmer, at deres forhandlere (bestyrelsesformænd, rektorer eller

“

Ministeriet vil styre via udviklingskontrakten. De har udsendt en liste over deres minimumskrav, som vi skal udfylde fagligt og strategisk. De har markeret, at alle universiteternes kontrakter skal koordineres og skal være sammenlignelige. Og jeg kan da godt forestille mig, at i de lukkede forhandlinger vil de stille specifikke krav til, hvad vi skal forske i. Men de er jo ikke dumme i ministeriet, så de fremsætter det ikke alt for kontant, men dækker det ind under sammenlignelighed eller lignende.

Om ministeriet så kommer igennem i bestyrelsen med mere specifikke forsknings- eller uddannelseskra- afhænger af, om bestyrelsen synes kravene er hensigtsmæssige. Det skal jo være krav, som ikke forhindrer os i at agere i hverdagen eller i at prioritere noget, som vi finder meget mere interessant. For der er jo ingen mening i at underskrive en udviklingskontrakt med krav, som vi skal lægge alt for mange ressourcer i og måske endda får svært ved at opfylde".

Bestyrelsesmedlem

“

Hvem har bildt dig ind, at universiteterne er givet fri? Jeg leder stadig efter det! Der er da den samme økonomi- og regelstyring, som der altid har været, og nu kommer der så tilmed en strategisk styring oveni. Jeg har ærlig talt svært ved at se, hvornår og på hvilke områder universiteterne vil blive givet fri"

Embedsmand på universitet

I de bløde værdier

Diktere dele af indholdet før forhandlingerne er gået i gang

direktører) videregiver det indtryk fra ministeriekontakter, at det er nyttesløst at fremføre kvalitative krav, for dem vil ministeriet ikke acceptere.

Frygt for at ministeriet dikterer på lukkede møder

Allerede inden bestyrelserne således har formuleret sine egne udviklingsplaner, har ministeriet således dikteret sine mere eller mindre kontante krav, så disse kommer til at fremstå som universiteternes egne. Og offentligheden får aldrig at vide, hvilke krav ministeriet faktisk har stillet bag de lukkede døre.

I mere eller mindre grad lægger de enkelte universiteter op til prioritering af "særlige satsningsområder" (se forsiden med Bertel Haarders visit). I nogle tilfælde vil området indirekte være fremtvunget af Videnskabsministeriets pres. I andre er det bestyrelsesformandens initiativ eller af enkelte bestyrelsesmedlemmers særlige interesser. Det forlyder således fra enkelte bestyrelser, at "det klør i fingrene" på nogle af erhvervslivets repræsentanter for at komme til at styre.

Nogle bestyrelsesmedlemmer siger til FORSKERforum, at hvis ministeriet kører samme proces igennem med udviklingskontrakterne som man gjorde med vedtægter (se side 7), så dikterer ministeriet sat ganske præcise mål og kriterier, men det kommer til at fremstå som om det er bestyrelserne, som selv har formuleret disse.

Ministeriet: Kvantitet og målbarhed som styringsredskab

Hvor de første kontrakter var såvel kvantitative som kvalitative, så skal de nye anden generationskontrakterne flytte vægten over på kvantitet og målbarhed. Det hedder, at kontrakterne "ud over kvalitative målsætninger i væsentlig højere grad end hidtil skal indeholde kvantitative og målbare indikatorer for universitetets virke og resultater, som ledelsen kan bruge som styringsredskab" (brev til bestyrelsesformændene 1. sept. 2005).

På et "dialogmøde" i august bad bestyrelsesformændene om Videnskabsministeriet kunne fremsende en liste med mulige emner til udviklingskontrakterne. Ministeriet lavede derfor en særlig liste over ministeriets fokus og en skitse over, hvad ministeriet mener er "særligt vigtige elementer i kontrakterne".

Ministeriet siger lige ud, at fokus skal være på resultater og ikke universitetets "interne processer". Tal skal bruges som styringsredskab:

- de studerendes gennemførelses- og frafalds-andele

- forskningens omfang, kvalitet, formidling og publicering
- commercialisering, fx patentering
- tiltrækning af eksterne penge

Ministeriet fastsætter som "minimumskrav", at der fastlægges "en klar strategi for universitetets udvikling og indsats på særlige satsningsområder". Samtidig skal der angives målsætninger og "tydelige kriterier for målsætningernes indfrielse, herunder så vidt muligt ved hjælp af kvantitative indikatorer".

Endelig skal det kunne måles om succeskriterierne indfries. Ministeriet skal kunne følge målopfyldelsen i årsrapporterne.

Bestyrelsesformand: Forhandling mellem ligestillede parter

I bestyrelserne prøver man at opretholde et ideelt udgangspunkt:

"Vi har en forventning om, at forhandlingerne om udviklingskontrakten bliver en åben forhandling mellem to ligestillede parter. Ministeriet har startet med at stille nogle formkrav og det skræmmer os ikke. Man kan altid diskutere, om ministeriet har lagt 'bundne mandater' ind i en sådan forhandling, men det er foreløbig mit indtryk, at universiteterne kan tale og prioritere frit i forhandlingen", siger AUs bestyrelsesformand Jens Bigum.

"Universiteternes bestyrelser har store muligheder for at sætte sine strategiske fingeraftryk på udviklingskontrakten. Og jeg opfatter det som helt naturligt, at der fra ministeriets side er en vis rammestyring og at der i udviklingskontrakten er en vis benchmarking, krav til måling af vores mål osv."

jø

Intet om arbejdsvilkår og personalepolitik

Ministeriets liste over krav til udviklingskontraktens fokus og skitse til, hvad ministeriet mener er "særligt vigtige elementer i kontrakterne" har ikke noget om personalet.

Det bemærkelsesværdige heri er, at arbejdsvilkår og personalepolitik ikke indgår – hvilket er helt i tråd med, at de interne og bløde værdier ikke skal indgå i udviklingsperspektivet.

Ministeriets personalepleje rækker til at omtale "frihedsgrader", dvs. belønningsmekanismer for talentpleje, for dygtige forskere og dygtige undervisere samt den brede kategori "ansættelses- og lønforhold". Med det sidste henvises formentlig til, at der skal åbnes op for differentierede kontraktforhold m.m.

Fusionsbølge mellem CVU'ere og universiteter

Regeringen har givet grønt lys for, at to universiteter nu går sammen med Centre for Videregående Uddannelser (CVU'er) i regionale samarbejder. Det drejer sig om Syddansk Universitet, der fusionerer med Odense Teknikum (CVU-Ingeniørhøjskolen) samt Aarhus Universitet, der går sammen med HIH, Handels- og Ingeniørhøjskolen i Herning.

Århus Universitet og Ingeniørhøjskolen i Århus har samtidig meldt ud, at man satser massivt på at styrke det teknisk-videnskabelige forskningsmiljø med et foreløbigt særbudget på 75 mio. kroner til bl.a. 10 nye ingeniørprofessorater.

Også Handelshøjskolecentret i Slagelse og SDU kan fusionere, men med forbehold. Ministeriet så hellere, at der laves et kæmpe-CVU på Sjælland.

Fusionsbølgen er udtryk for, at lokalpolitikere presser på for at få deres regioner opgraderet. Det er en politisk bestræbelse på at tvinge mellemuddannelserne og universiteterne til en højere grad af transparens. CVU'ernes fusionsønske også baseret på et forsøg på at skaffe sig sikre rammer, fordi CVU-konstruktionen er skrøbelig, og fordi undervisningsminister Bertel Haarder har udtrykt modstand mod den. Fra universiteternes side er der tale om en intern konkurrence på 'volumensyge', men det er bemærkelsesværdigt, at Københavns Universitet har forholdt sig lunkne på det punkt.

Internt i regeringen har fusionsbølgen ikke været uproblematisk, idet den har involveret en ressortkamp mellem undervisningsminister Haarder med CVU-erne og videnskabsminister Sander med universiteterne.

Eneste åbne protest mod fusionsbølgen er kommet fra ingeniør-erhvervslivet, som siger, at Danmark er for lille til fire DTU'er: Der er ikke plads til at både universiteterne i Aarhus og Odense satser på at lave civilingeniøruddannelser, der kan måle sig med DTU: "Der er stor risiko for, at forskningsmiljøerne bliver udvandede, hvis det bliver for spredt", siger vicepræsidenten for ATV til folketidningen INGENIØREN d. 21.10.

Videnskabsministeriet syltede lovstridige forretningsordener

For to måneder siden afslørede FORSKERforum, at universitetsbestyrelserne er meget flittige med at lukke dørene for offentligheden. Det blev også afsløret, at nogle af de forretningsordener, som bestyrelserne har lavet for sig selv, kan være lovstridige indskrænkninger i forhold til universitetsloven:

- På Handelshøjskolen i København er det bestyrelsesformanden, som grænseløst bestemmer, hvad der skal lukkes i dagsordenen.

- På DPU hedder det som en generel regel, at "universitetsstrategiske planer" skal drøftes bag lukkede døre.

- På DTU står der, at dagsordenen for møder først skal offentliggøres dagen før bestyrelsesmødet.

Videnskabsministeriet var enig i, at de tre elementer var problematiske og ville tage initiativ til at undersøge sagerne. Men hvorfor har ministeriet intet gjort, her to måneder efter?

"Ministeriet har haft kontakt med DPU. Men ellers har vi haft meget travlt og har måttet prioritere andre opgaver højere", forklarer vicedirektør Rene Bugge Bertramssen.

Men er det ikke vigtigt, at universiteterne fungerer efter et reglementeret lovgrundlag?

"Jo. Ministeriet er tilsynsførende myndighed. Men om forretningsordenerne faktisk er ulovlige ved vi først, når vi har undersøgt dem nærmere".

Men hvis noget kan være lovstridigt, er ministeriet så ikke forpligtet til at undersøge dem?

"Som sagt: Vi har haft for travlt", siger han der lover, at sagerne er undersøgt senest 23. november - hvor FORSKERforum har deadline.

Forandringsværktøjer

Krav om styring og fokus kræver stærkere ledelse, ny personalepolitik og ændrede organisationer. Et pilotprojekt om udvikling af personale og ledelse i forskningsmiljøer har udgivet inspirationsrapport

Reflekterende teams. Brainstorm. Coaching. Fremtidsværksted. Fælles billeddannelse. Grafisk visualisering. Bevidstgørelse af kommunikation. Konfliktforståelse. Marbejderseminar. To-dages internat. Omstillingskarussellen. Selvledelse. Visionsledelse. Gruppeinterviews. GRUS. Handlingsplan. Interessentanalyse. Kraftfeltanalyse. Lemnisskaten. Strategiplan. SWOT-analyse. Trust index. Værdianalyse.

Sådan lyder overskrifterne på nogle af de udviklings- og forandringsværktøjer, som anbefales i en ny rapport om udvikling af personale- og ledelsesværktøjer i offentlige forskningsmiljøer. Rapporten er en opsummering af et pilotprojekt, som har afprøvet de forskellige værktøjer på 12 institutter på universiteter og i sektorforskningen. Hensigten var at opsamle handlingsorienterede redskaber til inspiration for andre.

Det var hårdt og problematisk, for skeletterne væltede ud af skabene gennem denne proces, men det var nødvendigt“.

Deltager i pilotprojekt

Finansministeriet: Kultur i opbrud

Rapporten om pilotprojektet **”Udvikling – ja tak!”** udkom i september, og om ledelse står der bl.a.:

”Universiteter og højere læreanstalter kan i vid udstrækning karakteriseres som ’ledelsesfremmede’. Analogien mellem universiteterne og elfenbenstårnet trives fortsat og billedet af forskeren som en verdensfjern, bedrevidende grubler møder man stadig (og i nogle tilfælde med rette)” og ”Den traditionelle forståelse af ledelse som identisk med en enkelt leder (lederen) har således ikke været i fokus. Snarere har man valgt at se på ledelse som et kollektivt fænomen” (s.20).

Men denne forestilling er i opbrud: *”Forandring i denne sektor er blevet et kodeord i denne sektor i et omfang, vi ikke tidligere har set mage til – på godt og ondt”.*

Rapportens udgivelse blev markeret med en konference. Her indledte Finansministeriets **Marianne Brinch-Fischer**, der som kontorchef er administrativt ansvarlig for forvaltning af løn- og personalepolitikken i forskningssektoren. Hun var også medlem af styregruppen bag pilotprojektet, og fortalte om et dramatisk klimaskift: ”Siden arbejdet startede for tre år siden er der sket en kraftig forskydning i projektet. Dengang oplevede jeg skepsis og et traditionelt fokus med ledelsesudvikling og at pilotprojektet dermed havde en ’missionerende’ opgave, så oplever

jeg, at der i dag er stor forståelse og interesse for ledelse og styring som en del af dynamiske forandringsprocesser. Pilotprojektet er således overhalet indenom af den faktiske udvikling i en del forskningsmiljøer”.

Barlebo: Ikke stærkmand ledelse

Mens projektlederen var Videnskabsministeriet, så fungerede **Søren Barlebo** som projektkoordinator:

”Pilotprojekterne har entydigt vist, at god ledelse ikke er lig med stærkmand-ledelse. God ledelse sikre samarbejde og samspil med henblik på at overlade til selvorganisering. Samtidig er det vigtigt med en ansvarlig ledelse, som tager hånd om processerne”, konstaterede han i sin fremlæggelse af de værktøjer, som pilotprojektet anbefaler.

Forskningsverdenen er speciel, men så er den altså heller ikke mere anderledes end andre organisationer, konstaterede Barlebo – nyudpeget dekan på CBS-humaniora - for derefter at understrege:

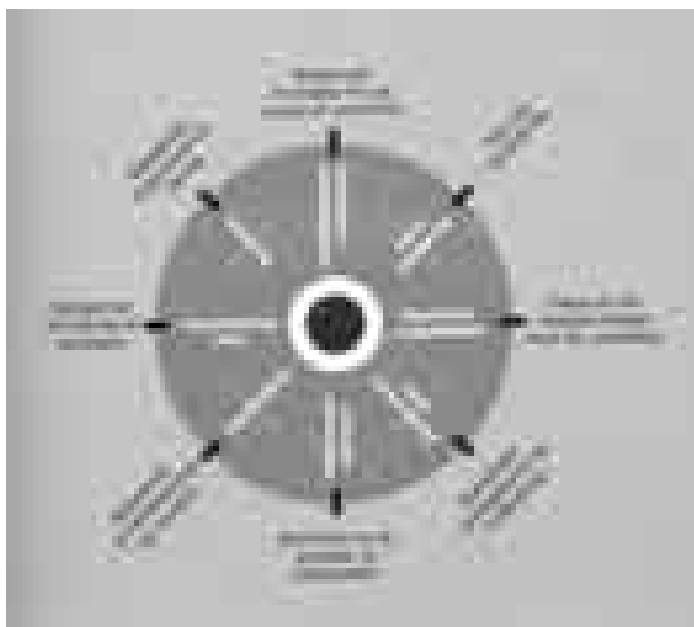
”Vi er ikke de nemmeste at lave organisationsforandringer med. Den forandringsagent, som skal initiere ændringer i et forskningsmiljø, skal have is i maven. Den skal have en plan, skal bruge et balancesprog, lytte til de signaler, der bliver givet og både korrigerer og fastholder”.

Ledelsen må tålmodigt indstille sig på, at det kan være en tidskrævende proces: Vær forberedt på problemer og modstand undervejs. En forandringsproces giver altid oplæg til modstand fra nogle. Modstand skal håndteres seriøst med grundig kommunikation og løbende involvering.

Pilotprojekterne viste generelt, at projekterne startede med skeptiske eller kritiske medarbejdere, men at disse efterfølgende konstaterede et positivt resultat. Og overordnet set var medarbejderne mere tilfredse med resultatet end processen!

Initiativer til forandringer må ikke være for topstyrede, og det går slet ikke at smugle projekter ind ad bagdøren. Medarbejderne må involveres bredt og nogle enkelte ildsjæle må bære processen frem. Hvis de ikke findes, så skal man ikke sætte projekter i gang:

”De helt store udfordringer er, at sikre, at medarbejderne har et samspil, at lederne skaber muligheder for den enkelte medar-

Omstillingskarussellen illustrerer udviklingen i en forandringsproces. I den inderste cirkel beskrives de nødvendige trin man skal gennemgå i forandringsprocessen. Den yderste cirkel illustreret ved sorte pile, viser hvor man ender hvis processen mangler fremdrift, altså hvis processen standser før gennemførelse af de nødvendige trin (kilde Finansministeriet / konsulentfirmaet DIOS).

bejder og dennes samspil med andre i organisationen samt at lederne i ledelsesgruppen bakker op om projektet”, konstaterede Barlebo.

Brug af eksterne konsulenter

Endelig anbefaler rapporten brugen af eksterne konsulenter. Det er godt nok svært at overføre værktøjer fra virksomhedsniveau og samtidig kan der i forskningsverdenen spores stor skepsis overfor udefrakommende.

Konsulenten kan indtage forskellige roller og funktioner, dels som igangsætter, analytiker (”ekspert”) m.m. Dermed kan konsulenten diagnosticere komplekse problemer, kan påvirke ledelsen og medarbejderne til at benytte bestemte værktøjer m.m.

Men det er centralt, at de gensidige forventninger til konsulentens indsats var afstemt fra starten. Og konsulenten skulle have fleksible redskaber, som kan afstemmes efter organisationen. Selv om de konsulenter som deltog i pilotprojekterne angiveligt skulle have erfaring fra rådgivning indenfor universitetsverdenen, så oplevede deltagerne i pilotprojekterne alligevel konsulenter, der leverede en standardydelse, der ikke tog tilstrækkelig højde for de specifikke forhold i organisationen.

jø

Kilde:
”Udvikling – ja tak” (Afrapportering af pilotprojekt, Videnskabsministeriet)

Højglanssprog

Vi skal være på vagt, når formuleringer er fyldt med højspændte udtryk uden at det nærmere er præciseret, hvad det betyder og indebærer i praksis, siger evalueringsekspert

"Højglanssprog hedder det, når dokumenter og taler er fyldt med udtryk som kvalitet, evaluering, udvikling osv. uden at det nærmere er præciseret, hvad det egentlig betyder og indebærer i praksis – ud over, at det signaliseres, at det er noget vældig, vældig godt ..."

Professor Peter Dahler-Larsen forsker bl.a. i organisationsudvikling og evaluering – "og jeg vil gerne understrege, at jeg ikke er en sur modstander af forandringer". Men han er noget betænkelig ved disse års moderniseringsbestrebelse, fordi disse kan udvikle sig til besværgelser og tom management frem for positive initiativer.

"Når man for eksempel – i kølvandet på Universitetsloven – indbydes til en konference 'vedrørende udvikling af personale- og ledelsesværktøjer i offentlige forskningsmiljøer', så er det relevant at spørge til, hvad det betyder, og hvad det er for værktøjer. Ellers risikerer det at blive til højglanssprog, hvor 'udvikling' fremstilles som noget godt i sig selv".

Modsætningsfyldte krav

"Populært siges det, at universiteter – sammen med kirken – er de længstlevende institutioner i samfundet. Hermed signaleres også, at det er træge institutioner med stor inert, som der kan stilles forandringskrav til. Men omverdenens krav er slet ikke så evidente", sagde han. "Og man skal passe på, at højglanssproget ikke pludselig tvinger een til at skulle håndtere modsætningsfyldte krav, som måske kunne være foregrebet".

Professoren var indbudt til at give *indspark fra en menig universitetsansat* til 100 ledere og forskere fra universitetssektoren på en konference, der afrapporterede om et pilotprojekt om personale og ledelsesværktøjer. Han brugte taleretten til at provokere med nogle præciseringer ud fra tre udvalgte eksempler: Formidlingskravet, kravet om ekstern finansiering og resultatkrav.

Formidling:

Alt skal kunne stå på et frimærke ...

I dag fremgår som et absolut krav til de universitetsansatte, at de skal formidle på linie med at de skal forske og undervise:

"Det betyder, at man skal være frisk og på dupperne. Hvor forskere måske tidligere var overforsigtige og kun udtalte sig hvis de var dem, som vidste mest om et område, så kan man nogen gange få det indtryk, at det er en kvalitet bare at optræde i medierne. Det er en uheldig udvikling, for forskersamfundet kræver, at udtalelserne er fagligt velfunderede", sagde Dahler Larsen.

Han mener, at det er *forståeligt*, hvis nogle undlader at udtale sig af frygt for at blive beskyldt for at politisere. Men han mener, at det er urimeligt, når omgivelserne stiller krav om, at formidlingen skal være 'brugsorienteret' og om korte og fyndige udtalelser til journalister:

Højglanssprog hedder det, når dokumenter og taler er fyldt med udtryk som kvalitet, evaluering, udvikling osv. uden at det nærmere er præciseret, hvad det egentlig betyder og indebærer i praksis – ud over, at det signaliseres, at det er noget vældig, vældig godt ..."

Peter Dahler-Larsen

"Medierne fortæller forskerne, at de ikke må sige mere end der kan stå på bagsiden af et frimærke. Den begrænsning vil jeg ikke finde mig i – alt imens Jeopardy og andre underholdningsudsendelser fylder så meget i billedet. Som forsker vil jeg have ret til at forklare mig", sagde han.

"Det må præciseres, hvad formidlingskravet indebærer i praksis, og det skal spænde fra kollegial udveksling til optræden i TV. Det absolutte krav om formidling må ikke gøre medieoptræden for almindelige mennesker til målestokken – altimens politikerne i øvrigt skærer ned på Folkeuniversitetet, som jo skulle være rettet mod menigmand".

Ekstern finansiering: Hvad ønsker vi at deltage i?

Der stilles i stigende grad krav om ekstern finansiering og om medfinansiering. Samtidig falder institutionernes grundbevillinger og flere penge udbydes i strategiske puljer, som forskerne så kan søge. Begrundelsen lyder, at det er sundt med konkurrence.

"Men ikke al ekstern finansiering er en god ting. Den er blevet helt vildt vigtig i nogle miljøer, og den er blevet særligt vigtig for de unge forskere. Da der er få basismidler, så skal de overleve i systemet på eksterne bevillinger. Hermed en den en vigtig kilde til

påvirkning af forskningens vilkår", konstaterede Dahler-Larsen, der advarer mod, at forskningsmiljøerne ukritisk tager finansieringskravet til sig.

"Miljøerne må spørge i almindelighed: Hvilke eksterne midler ønsker vi? Hvilke krav om forskningstemaer vil vi acceptere? Hvor stor grad af hemmeligholdelse vil vi acceptere i et samfinansieret projekt? Hvor langt vil vi lade en opdragsgiver gå ved (den politiske) sammensætning af en arbejdsopgave?"

Kommerialisering er også højglanssprog, hvis det ikke overvejes, hvad det indebærer i praksis. Sammenhængen mellem finansiering og resultater er urovækkende, viser en del sager i sundhedsvidenskaberne. Og det kan bringe universiteternes troværdighed som en ikke-politisk institution i fare, mente professoren.

"Miljøerne bør nærmere overveje, hvad eksterne midler skal bruges til. Og det bør diskuteres, hvad og hvor meget man vil tillade sig ikke at engagere sig i. Og den øvelse som økonomer kan finde på at lave om "alternativ-omkostninger" – hvordan ville økonomien se ud, hvis man havde engageret sig? – skal man ikke give sig ud i, for hermed er forskningens indhold til forhandling".

Resultatkrav:

Alle kan ikke være de bedste

Resultatkriterier indføres på alle led. Her er 'kvalitet' er et meget brugt højglasord, og det fremføres ofte uden at der stilles krav til struktur og processer.

"Og kvantitet er bedre end kvalitet, og alle kan være relativt enige om, at et højere tal er bedre end et lavere. Men tages frafald som eksempel, så er der en hel del nuancer, som skal nævnes, fx at studerende ikke betaler for at gå på en uddannelse og at nogle motivation derfor er lav", sagde evalueringseksperter.

"Man skal være varsom med kvantitative mål – antal publikationer, beståede studenter, beskæftigelsesgrad osv. – for sådan noget tenderer at få sit eget liv".

Succesmålinger er også præget af højglans, og det 'realisable' indgår ikke altid som et mål. Når alle universiteter erklærer, at de skal høre til Europas bedste, "så er det jo ikke alle, der kan være bedre end de andre", som Dahler-Larsen udtrykte det. "Man kan heller ikke stille urealistiske krav til originalitet. Der skal ikke findes en SDU-udgave af det periodiske system! Der skal være balance i resultatkravene, så der er plads til samarbejdspartnere, kolleger og konkurrenter".

ja

Skuffede kvinder

Flere kvinder i faste stillinger: Ministeren vil ikke, og universiteterne har ikke evnen til at sikre en mere ligelige rekruttering, siger kønsforskere. Presset skal lægges på ledelsens strategier

Det står stadig skidt til med at få flere kvindelige forskere. Men de, der håber, at universiteternes udviklingskontrakter vil give ligestillingen et afgørende skub, skal ikke vente sig ret meget, mener kvindelige forskere, der har holdt øje med ligestillingen i årevis.

Videnskabsministeren vil nemlig ikke stille krav, og universiteterne kan ikke selv:

"Når det gælder ligestillingen, skal det komme fra politisk hold," siger lektor **Hilda Rømer Christensen** fra sociologisk institut på KU, der er koordinator for den nationale kønsforskning, "jeg tror ikke meget på at universiteterne vil være i stand til at klare det på egen hånd, fordi man historisk set ikke har været nødt til at gøre det og heller ikke har været i stand til at gøre noget indtil nu."

Udviklingen mod ligelig kvindelig repræsentation går i al fald langsomt. I bunden af fødekæden – blandt de studerende og kandidaterne – er der i dag flest kvinder. Men for hvert eneste trin op ad stigen rekrutteres der forholdsvis betydeligt færre kvinder end mænd.

Uforpligtende tænketank

I toppen af systemet – blandt professorerne – er andelen af kvinder – nede på otte procent, hvilket placerer Danmark i den europæiske bund. Og at det er både galt og forkert, er universiteter og politikere enige om - ikke kun i ligestillingens hellige navn, men nok så meget fordi det indikerer, at den forskningsmæssige talentmasse udnyttes for dårligt. De dygtige kvindelige forskere spildes, fordi de ikke rekrutteres til de faste stillinger.

Universiteterne mangler stadig **"At få alle talenter i spil"**, som titlen lød på en rapport fra Videnskabsministeriet, der kom der først på sommeren – med undertitlen **"Flere kvinder i Forskning"**. Rapporten er forfattet af en af de moderne såkaldte *"tænketanke"*, som på den ene side er ganske uafhængige af ministeriet, men som ministeriet på den anden side er ganske uforpligtet af. Det gælder også anbefalingerne i dette tilfælde.

Tænketanken foreslår nemlig, at videnskabsministeren indgår aftaler med universiteterne om at øge antallet af kvindelige forskere, og at det skrives ind i udviklingskontrakterne, eller at der udarbejdes selvstændige rekrutterings- og ligestillingsstrategier.

Videre anbefales det, at aftalen skal formuleres *"som målbare mål, der er nedskrevne og tilgængelige for offentligheden"* og at *"der skal foretages årlig opfølgning på målene"*. Altså en opfordring til ministeren om, at bruge udviklingskontrakterne som et instrument til at få sat skub i en mere ligelig rekruttering.

Men videnskabsminister **Helge Sander** er

ikke bidt på. Nok er han enig i intentionerne, men på dette område vil han ikke stille krav til de kommende udviklingskontrakter, sagde han i Folketinget:

"Jeg mener, det er godt, hvis der formuleres selvstændige rekrutterings- og ligestillingsmål, men det er ledelsen på universiteterne, der fastsætter personale- og rekrutteringspolitikken," sagde han.

Kjørup: Hvor er pengene?

Blandt kvindelige kønsforskere, der i årevis har talt for konkrete tiltag, er det en skuffelse.

"Vi har haft flere tænketanke på det her område, og den nye tænketank er bare med til at trække tiden ud," siger Hilda Rømer Christensen. "Der ligger masser af konkrete forslag, man kan tage fat på både i EU og nordisk regi. Jeg er blandt andet tilhænger af den norske model, hvor man har sat særlige penge af til det her - et sted hvor universiteterne kan søge penge, hvis de kan øge antallet af kvinder – money makes the world go around – det er noget der får universiteterne til at tænke i nye baner."

Synspunktet deles af lektor **Karen Sjørup** fra RUC: "Så længe man ikke putter penge i det er det spil for galleriet. Men når man gør det, så virker det. Vi så det med (forhenværende videnskabsminister, red) Jytte Hildens Freja-program – der var en særlig forskningspulje til at fremme unge kvindelige forskere. De har aldrig fået så mange ansøgere i forhold til, hvor mange penge der var som dengang. Det lokkede simpelthen de kvindelige forskere frem."

Og netop det med at få kvinderne på banen, at få dem til at søge penge og stillinger, synes at være et af de centrale spørgsmål.

Af den nye tænketanks rapport fremgår det nemlig, at det ikke er i selve ansættelsesproceduren, det går galt. Ansættelsesudvalgene er ikke mandschauvinistiske.

De vælger i lige så høj grad mandlige som kvindelige ansøgere – for så vidt som kvinderne overhovedet søger. Og her er er problemet. Kvinderne søger ikke i nær samme grad som mændene. Det er som om de på forhånd siger: 'Nej! Forskning det er ikke noget for mig!'

"Mange jobopslag indenfor forskerverdenen tiltrækker ikke kvindelige ansøgere, og mange opslag tiltrækker kun én kvalificeret ansøger overhovedet. Det gælder blandt 38 pct. af adjunkter, 37 pct. lektorer og 22 pct. professorer," hedder det i rapporten, der gør opmærksom på, at de smalle opslag gør det vanskeligere at tiltrække kvindelige ansøgere.

Kønskvotering?

Løsningen er at gøre opslagene bredere eller at målrette dem til områder, hvor man ved, at der er kvalificerede kvindelige forskere, siger lektor **Lis Højgaard**, Institut for Statskundskab Københavns Universitet:

"Der er en tendens til smalle opslag rettet til områder, hvor mændene står stærkt – måske fordi mændene er bedre til at gøre sig selv synlige. Når der slås stillinger op, skal ledelsen finde ud af, hvor de kvalificerede kvinder befinder sig, og så skal man sørge for, at der bliver slået stillinger op, som kan tiltrække dem – enten så smalle at de appellerer meget direkte, eller så brede, at man ved at de vil kunne søge dem."

Ifølge tænketankens rapport er især humaniora ramt af den skæve forskerrekuttering: Intet sted er antallet af kvindelige studerende højere end her, men alligevel er der fortrinsvis mændene, der får møvet sig frem til de faste stillinger.

Egentlig kønskvotering er ikke noget Lis Højgaard tror på: "Der er ikke politisk opbakning til det i dag. Kvotering forudsætter konsensus, men modstanden er for stor, det ville give for megen politisk ballade."

Til gengæld går hun stærkt ind for, at presset lægges på ledelsesniveau - dvs. at en mere ligelig rekruttering gøres til en central målsætning, som ledelsen vurderes på.

Og der skal tal på:

"Rektor skal vurderes, dekaner skal vurderes og institutledelse skal vurderes på rekrutteringen. Man bør opsætte konkrete mål, som overvåges på alle niveauer. For det er jo sådan, at man godt kan have tal for ligestilling, der ser rimeligt pæne ud procentvis – men når man går ned i tallene, så viser det sig, at det er repræsentationen af ph.d'er og adjunkter vokser, men når det gælder de faste stillinger, så er den stadig skæv. Derfor er det vigtigt at få tal, der fortæller om overgangsfrekvenserne, ikke mindst fra adjunkt til lektor og lektor til professor."

tkw

Hvor gemmer de stressede VIP'er sig?

Forskere og universitetslærere kan godt mærke, at der er noget galt med arbejdsmiljøet.
Men ingen står frem som stress-ramt

Enten er de supermænd og superkvinder eller også er de pokkers gode til at bide tænderne sammen og holde kæft. Stress blandt universitetslærere er svært at konstatere. Der klages ikke meget over det - offentligt i al fald - og undersøgelser findes ikke.

Alligevel skal man ikke spørge meget i omgangskredsen før beretningerne om stressede universitetslærere pibler frem.

Om den fremtrædende, hårdtarbejdende professor på KU, der fortæller, at han ligesom har mistet humøret. Energien er væk. Der er også fnidder på instituttet Egentlig kan det også være lige meget. Og så er der noget med en gammel depression, der er dukket op igen.

Hmmm, Det lugter af stress.

med området, så må de også melde hus forbi, i hvert fald når det gælder henvendelser.

Universitetslærere er selvledende

Klager over stress er ellers i voldsom stigning. Sidste år var der i DM omkring 50 magistre, der ringede ind for at få hjælp i forbindelse med det psykiske arbejdsmiljø. I år er tallet allerede oppe på 170. Omkring to-tredjedele drejer sig om stress.

"Den største del kommer fra undervisningsinstitutioner, så på den baggrund er det underligt at der ikke er flere på universiteterne," siger **DM's arbejdsmiljø-konsulent Lisbeth Møller**, der kun kan komme i tanke om et enkelt eksempel fra en universitetsansat, der henvendte sig, fordi hun ikke kunne overskue sin hverdag.

Universitetslærere er i princippet selvledende - "selvledende", som det hedder. De føler, at de selv skal have styr på alt, så det føles som et nederlag, at skulle spørge om hjælp. Det er formentlig en grund til at så står frem.

"Jeg tror, de er så individualistisk orienterede, at de glemmer at holde øje med hinanden," siger Lisbeth Møller.

Men det skal de, mener hun:

"Man skal lægge mærke til, når Knud Erik taler mindre end han plejer! Hvorfor lukker han sin dør? Hvorfor stritter hans hår mere end det plejer? Og hvorfor begynder han pludselig at arbejde meget mere hjemme end han plejer? - Det er i øvrigt en klassiker. Når man arbejder hjemme, er man ikke tilgængelig, så opdager folk ikke, hvordan man har det," siger hun på baggrund af sine erfaringer med stress på andre arbejdspladser.

Stress med individuelle årsager

Det konkrete tilfælde, som Lisbeth Møller stødte på i sidste måned, drejede sig om en lektor, der var stresset over at få pålagt

mange opgaver, især en masse undervisning - det hobede sig op - samtidigt med at der altid var stor usikkerhed om, hvor mange penge, der var til rådighed. Først i sidste øjeblik kunne hun få at vide, om hun kunne få aflastning af eksterne lektorer.

Men Lisbeth Møller gør opmærksom på, at det der stresser der ene menneske, ikke nødvendigvis er noget der stresser den anden. Det skal man være opmærksom på. Nogle bliver stressede af, at skulle forholde sig til rigtig mange mails, andre kan blive det, fordi de føler sig pressede af de studerende, atter andre kan gå ned, fordi de synes ledelsen ikke bakker nok op om deres projekter.

"Når man holder møder omkring stress, viser det sig at der kan være mangfoldige grunde - og ofte har kollegerne gode ideer til, hvad der kan gøres. Men hvis gruppen så spørg mig specifikt, hvad de skal gøre, så må jeg melde hus forbi. Arbejdspladser er meget forskellige. Derfor bliver man nødt til på den enkelte arbejdsplads at analysere, hvad det er der stresser og hvordan netop denne arbejdsplads kan angribe problemerne.

Gør det til kollektivt problem

Stressfaktorer kan analyseres på flere niveauer: Individ- og gruppeniveau, samt ledelses- og organisationsniveau.

På et individuelle plan, kan man prøve at analysere sig frem til, hvad det er, man bliver stresset af. På nettet kan man findes både analyseværktøjer og såkaldte "coping-strategier" - altså redskaber der gør det nemmere for den enkelte at håndtere de stressede situationer.

Når det gælder de udefrakommende faktorer, skal man tage det op på gruppeniveau. Her er det nødvendigt at tale med kollegerne eller at henvende sig til sikkerhedsrepræsentant, tillidsmand eller fagforening.

Erfaringsmæssigt vil blot et enkelt møde i gruppen bringe talrige forskelligartede stress-faktorer for dagens lys. Ofte af individuel karakter. Men ofte vil det vise sig, at nogle af kollegerne sidder med nøglen til problemerne.

Hovedreglen er: *Tal om det og hold øje med kollegerne*, lyder rådet fra arbejdsmiljø-konsulenten.

tkw

Her er fire web-henvisninger med information om stress og med coping-strategier. To på dansk, to på engelsk stress.

<http://www.magister.dk/sw14160.asp>

http://www.psykoweb.dk/Vrede_Raseri/Vrede6-coping.htm

http://www.cmha.ca/english/coping_with_stress/

<http://www.uiowa.edu/~ucs/copstress.html>

Sig fra

Lær at sætte grænser overfor de studerende på en ordentlig måde. Nogle studerende arbejder nærmest i døgn drift med deres spændende projekter - men de skal lære at henvende sig til vejlederen i afmålte tidsrum på aftalte tidspunkter. Det er ikke i orden, hvis de ringer om aftenen eller i weekenden.

Det samme gælder op til ferierne, korte som lange, hvor arbejdspresset altid spidser til:

Som en lektor på RUC udtrykker: "Det er underligt med de specialestudierende. Man hører ikke fra dem i månedsvis, men når man skriver, at nu tager man ferie, så bliver vejledningen pludselig meget, meget presserende, fordi det går op for dem, at de ikke kan få fat på en i en hel måned.

Stress-depression skiltes man ikke med

Professoren på et andet universitet er mere åben. Sidste år var han sygemeldt i flere måneder på grund af en stress-depression, betror han en af sine venner. Men tale åbent om det på instituttet, gør han ikke. Den slags skiltes man ikke med.

Og så er der lektoren, der har noget med lungerne, astmatiske problemer. Det er ikke så nemt at forklare. Vanvittig hverdag med børn, lang transporttid, krævende studerende. Og så den ene kolde lungebetændelse efter den anden. Det bliver ikke bedre i de perioder, hvor han bliver presset på arbejdet. Alligevel bliver han ved.

Stress blandt universitetslærere er der formentlig masser af. Men det er ikke til at vide med sikkerhed. Går man til Magisterforeningen, til de konsulenter, der beskæftiger sig

Tjek-liste vedrørende forskningskontrakter

- på vej ind i et forskningsprojekt med privat (med)finansiering

Som forsker er det indlysende vigtigt at kunne publicere sine resultater. Det er bare ikke alle samarbejdsaftaler, der tillader publicering. Brug derfor denne tjekliste til at gennemgå samarbejdsaftalen inden du træder ind i et eksternt finansieret projekt. Som en konsekvens af "Lov om Opfindelser" kan universitetet disponere over de ansatte forskeres immaterielle rettigheder og derfor er det godt at gøre sig klart hvilke aftaler, der er indgået mellem universitetet og den private sponsor vedrørende forskningsprojektet.

Undersøg	Hvorfor	Uddybning
Hvad må publiceres? - og hvornår?	Nogle samarbejdsaftaler er meget restriktive mht. fortrolighed. Undersøg altid omfanget af fortrolighedsforpligtelsen og undersøg også hvem der ejer	Kan virksomheden holde "ubekvemme" forskningsresultater tilbage? Hvor længe er man bundet af en fortrolighedsaftale? Og hvad er det, du i givet fald skal behandle fortroligt? Hvordan er evt. godkendelsesprocedurer forud for publicering? Er der sat tidsbegrænsninger ind, så virksomheden ikke kan trække en godkendelse i langdrag? De fleste samarbejdsaftaler indeholder bestemmelser om at publice-
Hvad med ophavsretten?	Det vil altid være forfatteren, der har den moralske ophavsret til sit værk, men det er ikke det samme som, at forfatteren frit kan publicere det. Husk, at edb-programmer regnes som litterære værker dvs.	Uanset hvem der ejer rettighederne til artikler, programmer mv. fra forskningsprojektet, så har forfatteren ret til at blive angivet som ophavsmand mlk til værket. Det er ikke tilladt at ændre i værket uden forfatterens samtykke, så man risikerer ikke, at der "pyntes" på resultaterne og at man derved kommer til at lægge navn til noget, man ikke kan stå inde for.
Er det et samarbejdsprojekt eller er det rekvireret forskning?	Det betyder en del for hvordan samarbejdet med virksomheder er. Groft sagt er rekvireret forskning overførsel af viden fra universitetet til virksomheden - i	Hvis det er et samarbejdsprojekt vil nogle af virksomhedens egne medarbejdere typisk også være beskæftiget indenfor projektet og I vil have mulighed for at samarbejde og diskutere metoder og resultater. Ved rekvireret forskning har virksomheden snarere købt en konsulentydelse og virksomheden vil typisk eje alle resultater.
Hvordan er rettighederne til evt. opfindelser fordelt?	Det er afgørende for dine muligheder for at gøre dig håb om vederlag for evt. kommerciel udnyttelse af dine frembringelser.	Der er mange måder at aftale økonomien i forbindelse med eksternt finansierede forskningsprojekter. Universitetet kan fx aftale med virksomheden, at virksomheden vederlagsfrit kan udnytte alle resultater af projektet mod fx at finansiere et ekstra ph.d.-stipendium og en post doc. Den type aftaler er muligvis gode for forskergruppen, men giver ikke den enkelte forsker en privat-økonomisk gevinst, hvis han eller hun gør en opfindelse, der er penge værd.
Skal virksomheden	Dine muligheder for at få vederlag hvis	Et krav ifm. implementering af "Lov om Opfindelser" var, at universiteterne skulle formulere nogle vederlagsregler

Skal virksomheden betale hvis de udnytter forskningsresultaterne?	Dine muligheder for at få vederlag hvis de immaterielle rettigheder udnyttes kommerielt afhænger af hvad der er aftalt mellem universitetet og virksomheden.	Et krav ifm. implementering af "Lov om Opfindelser" var, at universiteterne skulle formulere nogle vederlagsregler for at sikre, at forskeren får et rimeligt vederlag, hvis universitetet udnytter en opfindelse kommerielt. Disse vederlagsregler er ikke ens på alle universiteter. Hvis den kommerielle udnyttelse sker i virksomheden, er det væsentligt at undersøge om universitetet har fraskrevet sig alle rettigheder til opfindelserne (jf. §9 i Lov om Opfindelser), for
Hvad med tidligere eller fremtidige opfindelser?	Vær opmærksom på samarbejdsaftalens afgrænsning i tid, så du ved, om virksomheden kan få ret til at udnytte resultater, du har opnået, inden du træder ind i projektet.	I de fleste samarbejdsaftaler er hhv. "forgrundsviden" og "baggrundsviden" defineret. Baggrundsviden er den viden parterne har inden projektet påbegyndes og det vil typisk være sådan, at denne viden fortsat skal være den enkelte parts ejendom dvs. viden kan muligvis anvendes i projektet, men den vil stadig være ejet 100% af den part, der har fremlagt den. Det er derfor MEGET VIGTIGT at kunne dokumentere, hvilken viden man havde inden
Hvordan er forskningsprojektet emnemæssigt bestemt?	Se også efter den emnemæssige begrænsning – omfatter aftalen alle resultater forskere tilknyttet projektet opnår,	Nogle projektbeskrivelser i samarbejdsaftaler er formuleret så bredt, så forskerne ikke kan lave noget som helst der ikke falder ind under projektbeskrivelsen. Undersøg om projektbeskrivelsen er tilstrækkelig præcis, så du har mulighed for at fortsætte din forskning hvis du træder ud af projektet.
Er der økonomisk råderum i projektet?	Husk at undersøge om der er midler i projektet til udstyr, rejser, konferencer mv.	Især hvis du skal gå på kompromis med ejerskab til resultater eller andet, så er det væsentligt hvor "sjovt" det er at være med i projektet. Hvis der er gode muligheder for ekstraindkøb af dyrt udstyr eller deltagelse i selvalgte konferencer ud over hvad der normalt er midler til, kan projektdeltagelsen måske være med til at give den fortsatte karriere et løft.
Hvis der er forskere i virksomheden der arbejder med på projektet, er de så omfattet af reglerne	Kun offentligt ansatte forskere er automatisk omfattet af reglerne om videnskabelig uredelighed – men private virksomheder kan frivilligt tilslutte sig regelsættet.	Der kan hentes mere information om Udvalgene vedrørende Videnskabelig Uredelighed på: http://forsk.dk/portal/page?_pageid=407,1223924&_dad=portal&_schema=PORTAL

Tjekliste: Sæt dine betingelser

Af lektor LEIF SØNDERGAARD,
formand for DMS universitetslærere

Forsker-hverdagen er fyldt med ekstern finansiering. Konkurrencen er benhård, og hos forskningsrådene får kun en ud af fem en bevilling. Mange forskere er derfor nødt til at søge helt eller halv-private kilder til finansiering eller medfinansiering. Det indebærer nogle gange dilemmaer, hvor man måske skal gå på kompromis med de ideelle vilkår. Som universiteternes økonomi ser ud, er ekstern finansiering en nødvendighed, men nogle penge gør mere ondt at modtage end andre.

DMS sekretariat har derfor lavet denne tjekliste – lige til at tage ud og hænge op – med en række gode råd, så man som forsker undgår de værste faldgruber i samarbejdet, når der skal laves en samarbejdsaftale med en ekstern bevillingsgiver. Læs derfor aftalen grundigt igennem inden du underskriver en samarbejdsaftale.

Hvis ulemperne fx i form af manglende publicerings-ret eller tab af forskningsfrihed er for store, kan det være nødvendigt at sige fra, sætte nogle særlige betingelser - eller finde et andet projekt at indgå i. Og vær opmærksom på, at det der er en selvfølgelighed på et dansk universitet ikke nødvendigvis gælder på et udenlandsk universitet eller i en privat virksomhed.

Så derfor lyder opfordringen herfra: Mens du går og venter på svar på efterårets ansøgninger om forskningsmidler hos forskningsråd eller andre, så læs tjeklisten og forbered dig på, hvad der er vigtigt for dig at få med i en endelig samarbejdsaftale med en ekstern partner....

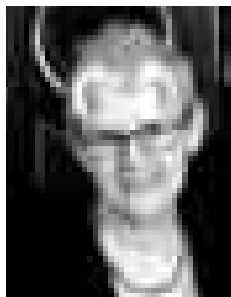
Pensionisternes ekstra ben

Efter lange forhandlinger har Videnskabsministeriet fastlagt bestyrelseshonorar i et status- og volumen-barometer

	<i>Bestyrelsesfmd.</i>	<i>Menige best.mdl.</i>	<i>Timer årl. fmd.</i>	<i>Timer årl. menige</i>
KU	207.020	71.980	350	120
Aarhus	192.230	65.060	325	110
SDU	100.000	50.000	175	85
CBS - HH-Kbh.	162.662	53.235	275	90
KVL	106.470	53.235	180	90
Aalborg	177.450	59.150	300	100
HH-Århus	118.300	47.320	200	80
RUC	118.300	38.440	200	65
DPU	105.000	35.490	?	60
Farmaceut-univ.	94.640	35.490	?	?
DTU	177.470	59.150	300	100
IT-Univers.	147.875	53.235	250	90

Kilde: Aktindsigt i Videnskabsministeriets godkendelse af tillægsrammer vedr. de enkelte universiteter

Hyren til universiteternes bestyrelsesformænd varierer voldsomt. I toppen ligger ikke overraskende KUs bestyrelsesformand med et par hundrede tusinde kroner. Aarhus, DTU og Handelshøjskolen i København følger efter med lønninger på 175-192.000 kr. Mere overraskende er det måske, at Aalborgs bestyrelsesformand Sven Caspersen – tidligere rektor - også kniber sig ind i topklassen.

Bodil Nyboe topper listen

De honorarførende bestyrelsesformænd er i øvrigt pensionister med god tid til bestyrelsesjobbet. Bodil Nyboe på KU, Aarhus' Jens Bigum, Mogens Bundgaard-Nielsen på DTU, Anders Knutsen på Handelshøjskolen samt Sven Caspersen i Aalborg kan forlænge deres arbejdsliv og deres livsindkomst på den prestigefyldte og indflydelsesrige post som bestyrelsesformænd.

Men omvendt bliver SDU-bestyrelsesformanden Johannes Due snydt, viser FORSKERforums oversigt.

IT-universitetets fik meget og SDUs fik lidt

Det lille IT-universitet ligger sig i mellemklassen med 147.000 kr. Men det høje lønniveau er kun givet på en toårig dispensation. Grundhonoraret er 106.000, men med et ekstraordinært tillæg på 41.000 kr. Dispensationen til ekstrahonoraret er angiveligt begrundet i IT-bestyrelsesformandens store tidsforbrug til bestyrelsesjobbet og at

bestyrelsesformanden i øvrigt er travl koncernchef Mogens Munk Rasmussen i Nykredit. Men den er formentlig også begrundet i, at IT-universitetet allerede havde bevilget det høje honorar, før Videnskabsministeriet fik lagt niveauet.

Ellers ligger de øvrige på et niveau, der med 100.000-120.000 er betragteligt under topniveauet. Og blandt disse må i hvert fald SDU-formand Johannes Due følt sig snydt, for på universiteternes status- og volumenbarometer burde SDU ligge langt højere end de 100.000 kroner, som han kan hæve ved kasse tre. Men honoraret svarer meget godt til timeforbruget på SDU, der er noget lavere end de andres. Enten er der ikke så meget at lave på SDU eller også er Due mere effektiv end de andre formænd eller også klare sagerne af rektor Oddershede.

Næstformænd

Nogle universiteter har også næstformænd, som får et tillæg i forhold til de menige medlemmer. Begrundelserne for disse tillæg er besynderlige. Et argument lyder, at formanden jo på et tidspunkt skal træde tilbage fra formandsposten, dels at det "af sikkerhedshensyn er vigtigt med en næstformand (ifald der skulle tilstøde formanden noget)".

I Aalborg var begrundelsen for et ekstra ben til næstformanden, at denne skulle varetage ansættelsesproceduren og –forhandlingerne vedr. den nye rektor. Bestyrelsesformand Sven Caspersen var nemlig som inhabil som fhv. rektor.

Det forargede, at Videnskabsministeriet skal godkende honorar

En af de første sager, som satte sindene i kog i de nye universitetsbestyrelser, var honorarets størrelse. Det er nemlig Videnskabsministeriet, som skal godkende honorarstørrelsen på de enkelte universiteter. Det forargede erhvervsrepræsentanterne i bestyrelserne, at det

ikke var bestyrelsen selv, som fastsatte honorarets størrelse, for man havde en forestilling om, at regeringen havde givet de enkelte universiteter selvstyre. Honorarstørrelsen var derfor den første sag, som gjorde de nye bestyrelsesmedlemmer bevidst om cirkulære og ministerie-styring af universiteterne.

Den kontrovers fremgår af mange bestyrelsesforhandlinger og af henvendelser fra bestyrelsernes formandskollegium til minister Sander.

Og den sagsbehandling, som FORSKERforum har fået via aktindsigt, fortæller om et toårigt spil mellem bestyrelsesformændene på den ene side og Videnskabsministeriet / Finansministeriet på den anden. Det fremgår, at ministeriet i 2003 gik ud fra lønninger på 160.000 kr. til KU-bestyrelsesformanden til 75.000 på de mindre institutioner som DPU, HH-Århus, Farmaceut-universitetet og IT-universitetet (beregnet relativt i forhold til rektor-lønningerne).

Med det niveau kunne det imidlertid "blive vanskeligt at tiltrække de kapaciteter, som universitetsloven forudsætter", konstaterede Videnskabsministeriet i 2003: "Universiteterne har oplyst, at potentielle kandidater har takket nej til bestyrelsesposter på grund af honorarniveauet".

Ministeriet måtte derfor revidere sine beregninger, så lønningerne kom til at svare til de typiske for administrerende direktører – og ministeriet havde i øvrigt allerede godkendt betydeligt højere honorarer til DTUs bestyrelse.

Derfor justeredes niveauet op, så det kom til at svare til bestyrelsesformændene i statslige aktieselskaber. Og her får formanden for Post Danmark 200.000, formanden for DSB-tog 175.000 kr. og formanden for Sund og Bælt 200.000 kr.

På universiteterne svarer bestyrelsesmedlemmernes timeløn derfor til 591,50 kr. (eller 500 kr. i okt.-1997-priser).

Bijob

– til statsansatte og til de internt valgte lektorer og professorer

Offentligt ansatte får ikke automatisk løntil-læg for at sidde i universitetsbestyrelserne. Det får de kun, hvis der er tale om arbejde udenfor deres almindelige kontrakt og udenfor normal arbejdstid.

Men der er også forskel mellem offentligt ansatte. Topchefen Nils Strandberg får som bestyrelsesformand på 90.000 kr. som formand for Farmaceutuniversitetets bestyrelse selv om han hæver langt over en million kroner i hyre som direktør på Seruminstituttet. Og Ninna Würtzen får 50.000 kr. som menigt medlem af SDUs bestyrelse selv om hun er stiftamtmand på Fyn og her hæver en millionhyre.

Statsansatte topchefer fik et ekstra ben

Erhvervsrepræsentanterne i bestyrelserne får deres honorar udbetalt direkte, da de ikke er udpeget som firmarepræsentanter men i deres personlige egenskaber. Men ifølge de statslige regler kan statsansatte bestyrelsesmedlemmer ikke uden videre få deres honorar udbetalt, fordi deres institutioner først skal vurdere i den konkrete sag, om hvervet er udført ud over deres almindelige tjenesteplichter og arbejdstider. Og tilmed får nogle af dem endda et topcheftillæg, der netop skal belønne diverse løse tjenester, herunder "merarbejde".

Men Indenrigsministeriet vurderede på baggrund af den samlede indsats, at Nils Strandberg og Ninna Würtzen udførte deres bestyrelses-hverv ved siden af deres almindelige jobs og godkendte udbetaling af det ekstra ben. Derfor udbetaler de "engangsvederlag" til de to. (Teknisk har Indenrigsministeriet fået pengene overført fra Farmaceutuniversitetet og SDU).

De internt valgte: Professorer og lektorer uden øverste arbejdstid

Ministerierne har haft den skarpe jura fremme ved fortolkning af, om de internt valgte har ret til et honorar. Problemet med professorer og lektorer er, at Finansministeriet ikke anerkender, at de skal have godtgørelse for "merarbejde". Lektorer og professorer har ingen øvre grænse for arbejdstiden og er undtaget fra statens arbejdstidsregler og kan kun undtagelsesvist få udbetalt overarbejdspenge. Den tid, som de pågældende bruger til bestyrelsesarbejdet, kan ikke medregnes i den almindelige arbejdstidsopgørelse og kan dermed ikke udløse overarbejdsbetaling.

Cirkulæret om særskilt vederlag indeholder dog et musehul, idet der under visse betingelser kan udbetales et "særskilt vederlag" for tjenstlig varetagelse af et hverv. Og den formulering bruges nu på de enkelte universiteter, så de medarbejdervalgte medlemmer typisk får udbetalt et "ikke-pensionsgivende funktionstillæg" årligt, svarende til det samme i honorar som de eksterne medlemmer får. Begrundelsen er, at de interne er underlagt den samme arbejdsbelastning og har det samme bestyrelsesansvar som de andre.

Isforsker flygter

- til Norge efter ti års nedskæringer

Så er det slut med overvågningen af Grønlands indlandsis. Sidste mand på skansen, **Carl Egede Bøggild** fra GEUS lukker og slukker - pakker kufferterne og rejser til Svalbard Universitet.

"For ti år siden var vi syv forskere på det her område - men bevillingerne er skåret med 90 pct. og jeg er sidste mand tilbage. Jeg har fået flere tilbud gennem årene, og nu har jeg sagt ja tak til Norge. Jeg ser ikke nogen fremtid længere med de visionsløse nedskæringer. Mine arbejdsbetingelser er for dårlige, og jeg kan ikke gøre det godt nok alene," siger den 46-årige Carl Egede Bøggild, hvis arbejde vi omtalte i FORSKERforums maj-nummer.

I mange år har han arbejdet med overvågning af indlandsisen på Grønland - og ikke mindst afsmeltningen af samme. Udlandet er stærkt interesseret i de data, der kommer fra Grønland, fordi de indgår som et vigtigt element i overvågningen af verdens klima, global opvarmning, drivhuseffekt, teorier om havstrømme etc.

Og eftersom Grønland og Danmark hører sammen, betragtes monitoreringen af indlandsisen også som en dansk forpligtelse - i det det er Danmark som har, kompetencen indenfor området.

Ingen dansk overvågning

Carl Egede Bøggild begynder på sit nye job 1. januar næste år. Han skal forske og undervise i såkaldte feed-back processer i kryosfæren (kryos = kold på græsk) - for eksempel hvordan et temperatur feedback fra smeltevand kan virke forstærkende på afsmeltningen.. Dataene vil blive indsamlet på Svalbard.

"Jeg glæder mig til at skulle arbejde i Norge. Jeg har fået rigtig gode betingelser. Blandt andet er jeg garanteret løn. På GEUS har jeg år skullet skaffe penge til både forskning og løn gennem ekstern finansiering."

Ifølge Carl Egede Bøggild er der nu lukket for overvågningen i Grønland: "Jeg kan i al fald ikke få øje på nogen andre i Danmark, der monitorerer grønlands indlandsis."

Han vurderer, at der i øjeblikket kan spores en lille økonomisk forbedring for dansk polarforskning. Forskningsrådene har afsat en pulje på 10 millioner. Men det er stadig uhyre beskedent i forhold til bevillingerne for ti år siden.

Aalborgdekanat trak sig

Det samfundsvidenskabelige fakultet på Aalborg Universitet var uden ledelse efter at dekan Margrethe Nørgaard og prodekan Morten Lassen trak i slutningen af september. De pakkede deres kontorer sammen på fakultetet og flyttede tilbage til deres institutter. Det skete som øjeblikkelig konsekvens af, at et ansættelsesudvalg ikke har kunnet blive enige om én dekan kandidat, hvilket betød en underkendelse af den nuværende dekans ansøgning.

Forløbet indikerede, at rektor og medarbejderrepræsentanterne i udvalget har været uenige. Rektor har lakonisk meddelt, at dekanstillingen nu genopslås: "Jeg arbejder efter at alle parter i ansættelsesudvalget - vip'ere, tap'ere og ledelse - bliver enige om en kandidat. Jeg vil ikke ansætte en dekan, hvor en af grupperne er uenige, for det kan medføre uproduktive konflikter", forklarede Kjærdsdam til FORSKERforum.

11 ansøgere til RUCs rektorstilling

For første gang i RUCs 33-årige historie skal stillingen som rektor besættes efter opslag, og 11 personer har søgt.

Den nye rektor skal fordomsfrit se på, om nogle kutymer og funktionsmåder med fordel kan justeres eller ændres. Men rektor skal også bidrage til at fastholde RUCs egenart: "Det betyder, at rektor skal kunne identificere sig med RUCs 'hjerne og sjæl' ..." og at RUC "fortsat bør have en særlig profil i forhold til andre danske universiteter: Her tænkes f.eks. på projektarbejdsformen, det tværfaglige arbejde, det udskudte studievalg etc". (se www.ruc.dk)

Bestyrelsens afgørelse ventes at foreligge i anden uge af december

jØ

tkw

Det grå guld?

HØRT PÅ TELEFONEN:

"Jeg er seniorforsker på en sektorforskningsinstitution på femtende år. Min arbejdsplads har i de seneste år været igennem flere nedskæringsrunder, som bl.a. er klarert ved naturlig afgang og enkelte fyringer. Den nye finanslov kan betyde nye nedskæringer i foråret 2006 – hvis de eksterne indtægter svigter – og sektionslederen har antydnet, at han håber, at der også denne gang vil kunne laves ordninger om frivillig afgang. Og da jeg bliver 62 om et halvt år frygter jeg, at han vil lægge pres på mig for at gå frivilligt.

Selv om alle taler om 'det grå guld', så frygter jeg, at en afsked vil betyde, at min tid på arbejdsmarkedet hermed er slut. Jeg har ikke selv lyst til at holde op, for jeg befinder mig fint på arbejdspladsen og har aldrig fået påtaler for mit job. Men hvordan skal jeg forhindre, at der bliver lagt pres på mig?

Hvilke fratrædelsesvilkår kan jeg typisk kræve for at gå frivilligt, fx hvad angår pensionsindbetalinger eller fratrædelsesbeløb?

Og hvad er mine rettigheder, hvis jeg siger nej til at gå frivilligt og derefter bare bliver fyret?

KONSULENTENS SVAR

INGRID TORBENSEN, DM

"Der er desværre ingen, der kan forhindre, at der direkte – eller indirekte – bliver lagt pres på dig for at indgå en aftale om frivillig fratreden.

Inden for staten er der indgået en aftale om senior- og fratrædelsesordninger. Denne aftale indebærer bl.a., at aftaler om frivillig fratreden kan anvendes i situationer, hvor man kan forudse personalereduktioner og i den forbindelse ønsker at fremme en frivillig fratreden blandt ældre medarbejdere. Aftalerne kan indgås for personer, der er fyldt 62 år, men ikke 65 år.

For overenskomstansatte kan der indgås aftale om et fratrædelsesbeløb på 1 måneders løn efter 9 års uafbrudt beskæftigelse, 2 måneders løn efter 15 år og 3 måneders løn efter 18 år. I særlige tilfælde kan der ydes 2 måneders løn efter 9 års beskæftigelse, 4 måneders løn efter 15 år og 6 måneders løn efter 18 år.

Derudover kan der gives tjenestefrihed med løn i en periode af indtil 7 måneders varighed umiddelbart forud for fratrædelsestidspunktet.

Alternativt til fratrædelsesbeløb og tjenestefrihed kan arbejdsgiveren indbetale 2, 3 eller 4 års ekstraordinære pensionsbidrag (både eget og arbejdsgivers) til pensionsordningen.

For dit vedkommende betyder aftalen, at

du maksimalt kan få et fratrædelsesbeløb på 4 måneders løn + evt. 7 måneders tjenestefrihed eller 3 års ekstra pensionsindbetaling. Hvad sidstnævnte evt. ville kunne betyde for din pension, vil jeg anbefale dig at tale med Pensionskassen om.

Fratrædelsesordninger hviler på et frivillighedsprincip og forudsætter derfor, at den enkelte medarbejder søger fratreden på grund af alder og er indforstået med de økonomiske vilkår for fratrædelsesordningen.

Aftalen om de økonomiske vilkår skal indgås mellem arbejdsgiveren og din tillidsrepræsentant, og jeg vil derfor anbefale dig at tage kontakt til denne, hvis du på nogen måde skulle føle dig presset.

Hvis du ikke er indstillet på at indgå en aftale om frivillig aftale, f.eks. fordi de tilbudte vilkår ikke er gode nok, og du derefter bliver afskediget, vil du være stillet som alle andre inden for staten, der bliver afskediget på grund af nedskæringer. Dvs. der skal foretages høring efter forvaltningsloven inden de effektuerer afskedigelsen, hvor du inden for en nærmeres fastsat frist skal have mulighed for at udtale dig om de begrundelser, der gives for at afskedige lige netop dig. Hvis du så bliver afskediget, og afskedigelsen ikke er sagligt begrundet, kan din organisation køre en sag om usaglig afskedigelse i det fagretslige system, og du vil kunne blive tilkendt en godtgørelse, hvis man vinder sagen. Dette er dog erfaringsmæssigt vanskeligt, når det drejer sig om afskedigelser på grund af nedskæringer.

Du skal også være opmærksom på, at du i tilfælde af afskedigelse ikke vil modtage godtgørelse efter Funktionærlovens § 2 a, da du er over 60 år og kan gå på pension. Hvis du var under 60 år ville du i henhold til denne § have ret til en godtgørelse på 2 måneders løn, da du har været ansat i over 15 år.

Det var en kæmpeoverraskelse, da KUs bestyrelse valgte at ansætte Ralf Hemmingsen som ny rektor. De fleste iagttagere vurderede, at Linda Nielsen var 75 procents favorit, og at juraprofessoren kun kunne køres over af en meget stærk kandidat fra naturvidenskab eller sundhedsvidenskab – to af tidens højprioriterede områder. Men at det så netop var Ralf H., som overhalede Linda kom bag på de fleste, formentlig ikke mindst Linda selv, for alle så ham som en naturlig dekan under en nye rektor.

Det er imidlertid typisk for Ralf H., at kun få kendte til hans rektoransøgning. Han er kendt for det tålmodige og underspillede. Og det undrer ikke kendere af hans karriere, at han kom bagfra og overhalede. "Ingen tvivl om, at han er god til at holde kortene tæt inde til kroppen", siger en kilde.

Bestyrelsens begrundelse for at underkende Linda N. er et semantisk mesterstykke: "Det kræver en ledelse med særlige forudsætninger at udvikle den interne organisation. Bestyrelsen er overbevist om, at Ralf Hemmingsen med sine betydelige ledelsesmæssige erfaringer og resultater – både inden for og uden for universitetet – vil være den rette person til at stå i spidsen for arbejdet med at omsætte den nye universitetslov i en fortsat styrkelse af Københavns Universitet", stod der, hvorefter man takkede den underkendte Linda Nielsen for sin indsats.

Hvis resultater med interne omstruktureringer virkelig var bestyrelsens begrundelse for at vælge Ralf H. frem for Linda N., havde hun imidlertid grund til at være bitter. Valgt i en vanskelig brydningstid mellem den gamle styrelseslov med selvstyre og den nye universitetslov havde hun kun snævert spillerum til at gå i gang med at ryste den interne organisation. Hun skulle fra 2001 opbygge tillid og legitimitet til universitetet udadtil. Arbejdet med den interne organisering kunne underforstået først begynde, når en ny rektor havde fået bestyrelsens legitimitet og bestyrelsen havde lagt sin strategi.

Men eksterne iagttagere vurderer – uden at kende det interne spil i bestyrelsen – at Linda Nielsen i ansættelsesfasen må have spillet sine kort dårligt overfor bestyrelsen – "I ved hvad jeg står for" – og i øvrigt have forsømt at vise bestyrelsen en passende ydmyghed samt at lave åbninger, der kunne vise, at hun ikke bare repræsenterede det gamle system, men også kunne stå for handlekraftig fornyelse.

Den situation har Ralf Hemmingsen udnyttet. Hans politisk-administrative meritter, som er begået uden den store ståhej og mediebevågenhed, tiltalte åbenlyst bestyrelsen. At universitetet så samtidig fik en person fra det natur- eller sundhedsvidenskab var en *bigevinst* i disse tider, hvor regeringen prioriterer videnskaber med sundhed, natur og teknik. Og det har garanteret fornøjet bestyrelsens erhvervsmand Claus Bræstrup, at det blev en fra sundhed, som skal stå i spid-

Ralf Hemmingsen

sen for KU. Bræstrup kommer fra medicinalgiganten Lundbeck.

Skeptikere spørger, om Hemmingsen i ansættelsesforløbet har 'comitted' sig så meget til bestyrelsen, at han får svært ved at holde *armslængde* til bestyrelsen. De venter spændt på, hvordan han vil reagere, hvis Bodil Nyboe gør sig til *arbejdende bestyrelsesformand* med 2-3 dage om ugen på sit kontor og med forventning om, at hun kan se rektor og direktøren over skulderen i stort og småt.

Måske er universitetssystemet blevet så politisk sensitivt som følge af universitetslovens topstyring, at miljøet opportunistisk retter ind efter nye tider, vinde og ledere. Alligevel er det bemærkelsesværdigt, så svært det er at finde personer, som vil sige noget negativt om Ralf H. Der står stor respekt om ham.

Psykiateren har haft tillidsposter gennem mange år. Næstformand i Yngre Læger (i de sene halvferdsere, hvor lægerne strejkede) og været formand for Dansk Psykiatrisk Selskab. I 1986 blev han administrerende overlæge ved Bispebjerg Hospital, og har siden været en markant psykiater. I 1995 blev han professor og i 2002 dekan.

Han er en meriteret forsker med 149 artikler og indlæg i videnskabelige tidsskrifter inden for neurobiologi og psykiatri. Han har blandt andet opstillet en teori om alkoholabstinenser, beskrevet psykiske virkninger af varetægtsfængsling, forsket i selvmord og lavet undersøgelser af værdien af særlig intensiv behandling af sindssygdomme. Og så har han været en kendt fortæller for oprustning af den forkætrede distriktspsykiatri.

Han har et administrativt politisk gen og han kan lide det, fortæller kilder. Det kommer slet ikke bag på dem, at han kommer højt op i det politisk-administrative system. Han er god til at få tingene til at køre, god til at få folk til at arbejde for sig og for fælles mål.

"Universitetet er jo en forfærdelig verden. Når der er tre personer, er der ni meninger ...", som en kilde udtrykker det. Ralf H. er rigtig god til at manøvrere i sådan et miljø. Han lytter venligt til folk – "også dem der gaber op" – og viser forståelse, og er slet ikke afvisende eller ubøjelig; fremstår nærmest smidig. Men det dækker ikke over blød handlingslammelse: Han er ikke konfliktsky. Hvis der skal tages ubehagelige beslutninger for eksempel i struktur- eller personsager, så er han meget konsekvent.

"Han har høj troværdighed, han er en god og troværdig forhandler, fordi han gerne vil finde løsninger, som er brugbare for begge parter", fortæller en tillidsmand der nærmest er overstrømmende i sin ros: "Valget af ham er en stor gevinst for universitetet og et tab for fakultetet".

Som strategiker er han "sej og tålmodig", siger andre. "Alt for klog til ikke at overholde systemets spilleregler". Han er nærmest diskret, lægger op til høring af alle hjørner, stiller ikke op og proklamerer, at han nok skal be-

KUs årsfest 2004: Dekan Ralf Hemmingsen til højre og Linda Nielsen yderst til venstre

stemme. Endelig lægger han sit beslutningsgrundlag frem, så det virker som om han er åben – "men man ved ikke om han faktisk har haft masterplanen liggende hele tiden".

Hans ændring af sundhedsfakultetet for nogle år siden var en gennemgribende ombygning af institutstrukturen. Nogle mener, at den var nødvendig og at den faktisk foregreb senere politiske krav ovenfra om udpegnings af "kerneområder". Onde tunger bemærkede dog at hans eget fagområde blandt neurofagene pludselig blev et tungt fagområde, måske et fremtidens "kerneområde" for KU?

KU var tidligere kendt som et "dekanvælde", især under tidligere rektor Kjeld Møllgaard, som havde svært ved at skære igennem. Stærke dekaner kunne underminere rektors magt og myndighed. Og nogle gange havde ledelsesgruppen svært ved at blive enig, fordi dekaner havde modstridende interesser eller modarbejdede forandringer. Om Ralf H.'s position i det spil siger kilder, at han i stigende grad har markeret sig internt på universitetet. Men hans magt er ikke baseret på korridoramtaler eller ved at "holde hof" med små kongeriger til sine adjudanter. Dermed er han befriende fri for de bindinger, som kan blive en møllesten om halsen på folk i politisk-administrative systemer.

Til negativsiden tæller, at han fremstår "kommunikativt tung". Det kan misforstås som selvsmageri, at han gerne fører ordet, med indskudte "mmmm'er" og med udpræget akademisk diktation formet af opvæksten på Frederiksberg. Han taler længe og med mange ord, og han kunne kommunikere langt kortere og mere præcist – "og hans tale bliver ikke klarere af nicotintyggegummiet", tilføjer en kilde med henvisning til, at Ralf H. har haft svært ved at lægge cigarerne på hylden.

Dem der har kendt ham længe nok fra de omstridte sen-tressere og halvferdsere fortæller, at han er socialdemokrat af den gamle ideologiske overbevisning, med partiet som garant for velfærdssamfundet. Men det er

måske kendetegnende, at kun få kender hans *princielle holdning* til den universitetsreform, som den borgerlige regering og socialdemokraterne gennemførte i 2001-2004.

Men han efterlader ingen tvivl, om, at når nu reformen er her, er det hans *pragmatiske holdning*, at universitetet må få det bedste ud af den. Da FORSKERforum i august spurgte ham, om det ikke var et problem, at årets finanslov skar ned på basismidlerne og opbyggede strategiske puljer, svarede han, at det ikke var et problem for sundhedsvidenskab på KU, for her regnede man da med at få en stor andel i de strategiske puljer!

Det svar afslører, at han kommer fra en atypisk kultur på KU, nemlig fra sundhedsvidenskab, hvor man - i modsætning til for eksempel humaniora - er vant til at samarbejde med den private sektor og hvor man er i stand til at hente store eksterne bevillinger ved siden af statens grundbevilling. Og han praler da direkte af fakultetets seneste industriprofessorat, hvor en professor skal arbejde halvt på KU og halvt i en medicinalvirksomhed (uden at lønnen betales af KU).

I sine tiltrædelsesinterviews har han imidlertid været klog nok til at betone grundforskningen som "råstoffet for uddannelsen og erhvervslivets produktudvikling og dermed kilden til fremtidens arbejdspladser".

Han har også været klog nok til at fremhæve nødvendigheden af åndsfrihed på universitetet. Han siges at være interesseret i samfundsdebatten og er belæst inden for især historie og litteratur. Men ingen ved hvordan han vil bruge denne tilgang overfor samfundsvidenskab, humaniora og teologiske fag i praksis. Der findes mange jurister og ingeniører, der får politisk-administrative topjobs og gør mistænkeligt meget ud af at fortælle om deres almindelse og seneste operaforestilling, men i øvrigt bruger deres daglige magt til at prioritere teknokratisk efter økonomi, den hårde empiri og kvantitet. Om Ralf H. hører til den kategori eller faktisk forstår at beskytte de bløde videnskaber, kan kun tiden vise.

'Bare det holder min tid ud

En yngre forskers syn på systemet – og nogle af de ældres modstand mod forandring

"Som ung forsker opleves det som meget svært at komme igennem med en reel kritik af hvordan systemet virker. Der er en enorm berøringsangst. Det kan undre mig, for på RUC lærer vi de studerende at arbejde i grupper og at kunne tage imod konstruktiv kritik", siger **Malene Fruendal** der er ph.d.-stipendiat på RUC og som sådan har været aktiv blandt og kollega med de videnskabeligt ansatte. Hun opfatter RUC som en spændende arbejdsplads med et godt miljø, som hun er meget glad for og hvor hun har mange gode kollegaer.

Hendes første forklaring er, at det er et udsultet system, hvor der ikke er meget overskud tilbage til at tage imod kritik: "Folk har ligesom nok at gøre med at holde en voksende byrde af undervisning og forskning fra døren, at slås for bevillinger osv. Det betyder, at den enkelte føler sikkerhed i det, man gør, og ikke har overskud til den store fornyelse. Men det betyder desværre, at viljen til at vedligeholde de eksisterende strukturer er meget stor. Desværre er det også mit indtryk, at nogle af de ældre lever efter devisen: '*Bare det holder min tid ud*'. Og da mange af dem faktisk sidder stærkt i de politisk-administrative systemer, så styrer de også på nogle uformelle magtstrukturer, der nok er stærkere i akademien, end vi unge forestiller os, når vi går ind".

Systemer har godt af at blive rystet igennem

Malene kunne godt ønske sig noget mere vilje til oprør og forandring. Det er hendes indtryk, at mange af de ældre er bange for fornyelsen: "De ældre er vokset op med andre ord, farer og risikoelementer end os unge. De har måske en oplevelse af, at deres autonomi – deres forskningsfelt og –interesse – er tilkæmpet igennem 20 år, og hvis de 'sælger ud' ved at acceptere forandringer, så mister de råderum og forskningen bliver mindre 'uafhængig'. Og her er det så, at vi unge siger, at forandringer kan give nye muligheder", siger hun.

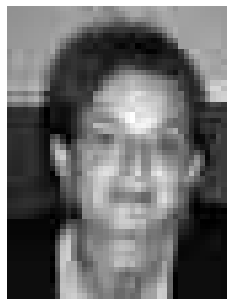
"Systemer har godt af at blive rystet igennem en gang imellem. Jeg er ikke enig i universitetsreformen med ekstern styring og stærke ledere. Men der er strukturer og traditioner på universitetet, som trænger til forandring, og det kan blive en god effekt af reformen – hvis ellers lederne forstår at bruge det bedste i loven og vi forstår proaktivt at fortælle dem hvad vi mener det bedste er".

Ikke lade sig forarge af managementsprog

Malene F. blev overrasket over *inertien* og føler først nu efter et par år i systemet, at hun kan gennemskue nogle af de uformelle magtstrukturer.

"Det er mit indtryk, at de ældre prøver at fastholde nogle debatter, som kan holde

dem selv ved magten. Groft sagt er det mit indtryk, at nogle prøver at fastholde en diskussion om, hvad der skal være vores 'kernefaglighed' og at den bruges til at fastholde den eksisterende faglighed med endeløse og ufrugtbare diskussioner til følge. Som ung forsker synes jeg, at det er meget mere interessant at diskutere vores strategi: *Hvor vil vi hen? Og herunder: Hvilke signaler kommer der udefra?*", spørger hun.

Malene Fruendal

Universitetet er udsat for pres udefra: "Det er altså forkert være forarget over managementsprog og strategisk tænkning, når det er det, som præger verden derude. Vi skal ikke være så defensive. Problemet er, at hvis vi ikke tager det op og finder ud af at formulere vores ønsker og ideer udfra det der bliver lagt ned over os, så tager det os uden at vi har den store indflydelse", lyder hendes vurdering. "Universitetet skal ikke være så bange. Vi skal lytte til ønskerne udefra og bruge det bedste herfra til positivt at formulere vores egne ønsker og strategier. Jeg vil ikke sige, at vi skal tage det neoliberale handelshøjskolesprog til os, men vi skal ikke være bange for at bruge buzzwords Vi skal signalisere omstillingsparathed; prøve at imødekomme ønskerne udefra samtidig med, at vi er tro mod det, vi gerne vil og kan".

Dilemma ved fornyelsen: Universitetet sårbart

Malene F. siger at der er et dilemma i hendes krav om forandring:

"Risikoen ved at åbne op for de eksterne ønsker er da, at universitetet er sårbart overfor styring fra politisk eller industriel side. De ældres frygt er da reel, for at den opbyggede faglighed kan blive nedbrudt på få år, hvis der ikke bliver holdt fast. Vi skal ikke bare tage alle eksterne ønsker på os, men i hvert tilfælde vurdere, om det er noget, vi har en reel interesse i", siger hun, der har et år tilbage af sit ph.d.-studium, der beskæftiger sig med transportforskning. "Vi skal kunne sige nej til opgaver, som vi ikke vil røre ved af faglige grunde. Hvis Trafikministeriet bad mig om at planlægge for en 4-sporet motorvej fra Roskilde til København, ville jeg takke nej, for det er ikke en samfundsmæssig forsvarlig løsning på trafikproblemer".

Et af problemerne ved fornyelse eller effektivisering af universitetet er, at det skæve bliver ofret: "Noget af forskningen skal være erhvervsrettet. Men der skal også være plads til det ikke-erhvervsrettede, til grundforskningen og til de skæve eksistenser. Der tales meget om beskyttelsen af dette, men der må opbygges et reelt værn, som fungerer i praksis".

Unge er ikke bare egoister, konsumenter og individualister

Der er et strukturelt generationsproblem på universitetet. Det er problematisk at der ikke er større aldersspredning, der er en stor gruppe ældre ansatte og når de går af om nogle år, vil alderstrukturen være domineret af en gruppe ældre og nogle helt unge: "Mellemgruppen – der i dag er ansat på løse bevillinger og giver stor dynamik – kommer til at mangle blandt de fastansatte. Og dermed bredden og dynamikken", mener hun.

"Vi unge er ikke så egoistiske eller individualistiske, som nogle gør os til. Det er nok rigtigt, at vi er anderledes end den generation, der i dag sidder på stillingerne og magten. Min generation er vokset op med markedsførelse og liberalisering. En vigtig forskel er nok, at vi ikke har magt og dermed noget at forsvare. Derfor kan vi stille os mere åbent overfor forandringer", siger Malene F.

De nuværende bevillinger til universiteterne betyder, at der er stor konkurrence om de faste lektorstillinger: "Unge forskere er utålmodige. Der er mangel på stillinger, også fordi strukturen er tung. Hvis der var flere stillinger, var der også frihed til at gøre lidt mere oprør. I dag hersker der en stor forsigtighed, fordi man skal positionere sig".

Når gamle står i vejen

Hun mener dog, at det er dybt uretfærdigt bare at kalde de unge for egoister, konsumenter og individualiser, når de tillader at kritisere forskersamfundet for at være konservativt eller systemet for at se igennem fingre med åbenlyse svagheder:

"Der findes da masser af 60-årige, der er superegoistiske", siger hun. Og vel er der da unge, som er sure over, at nogle gamle står i vejen for en fast stilling. Den type konkurrence er da ikke sund, for unges stillinger skal ikke skabes ved at puffe andre ud. Men systemet må altså heller ikke være sådan, at de ældre med magten beskytter venner og kolleger, der ikke har fornyet sig i mange år, mens vi unge må karte rundt for at nå vores opgaver", siger hun.

Hvad er det mest irriterende ved de ældre?

"Det ved jeg sgu ikke? Det er ambivalent. Der er mange dygtige og åbne ældre, men de irriterende er dem, der har en forestilling om, hvad unge forskere er og vil – så de helt glemmer at høre efter, hvad vi siger ..."

Når ræven vogter ... ræven

Evalueringsinstituttet er blevet evalueret

- efter præmisser, som er noget anderledes end når EVA selv evaluerer

Evalueringsinstituttet er netop blevet evalueret – og det er på nogle områder efter blødere kriterier end når EVA selv har været i byen for at evaluere institutter og fagområder.

På nogle områder har evalueringen brugt de samme procedurer, som EVA selv bruger, fx selvevaluering, site-visits m.m.

”Men forskellen er, at EVA selv har designet deres egen selvevaluering. De har altså kunnet påvirke den i højere grad end de institutter, som EVA selv evaluerer. En forskel er også, at det er EVAs bestyrelse selv, som har formuleret de temaer – formål, strategi og rammer – som evalueringskomiteen har arbejdet efter”, siger **evaluerings ekspert Hanne Foss Hansen**. ”Og så er en væsentlig forskel, at resultatsiden glider ud. Evalueringskomiteen spørger ikke ’kunderne eller brugerne’, hvad de har fået ud af EVAs evaluering. Det kunne ellers være interessant at høre, hvordan EVAs evalueringer påvirker institutter og fagområder eller hvordan de påvirker uddannelsespolitikken”.

Ikke omkostningsneutral

Det er en grundfæstet præmis i de evalueringer, som Evalueringsinstituttet gennemfører, at de skal være ”omkostningsneutrale”. Anbefalingerne må ikke pege på, at et fagområde eller et institut skal have flere penge.

Den præmis gælder mærkeligt nok ikke i den evaluering, som EVA nu selv har været igennem. Rapporten konkluderer, at EVAs personaleressourcer er ”underdimensionerede” i relation til opgavebredden, og den konklusion er ikke omkostningsneutral.

Af det atypiske kommissorium for evalueringskomiteen fremgik, at komiteen skulle vurdere EVAs ”ressourcegrundlag” hvad angår økonomi og personale. Og konklusionen lyder, at EVAs dækningsområde fra folkeskolen over ungdomsuddannelserne til universiteter og voksenuddannelser er for bredt til at evalueringerne kan være systematiske nok. Og det er evalueringskomiteens indtryk at de nuværende personaleressourcer med 74 ansatte er for små i relation til den omfattende opgave.

Dette indtryk bekræftes såmænd af *opdragsgiverne* i Undervisningsministeriet og Videnskabsministeriet, som tilmed er de bevillende myndigheder. Videnskabsministeriet vurderer, at EVA ikke har ressourcer nok til at tage hånd om kvalitetsudviklingen i universitetssekoren. Og Undervisningsministeriet med det tunge folkeskoleområde og en stærkt kritisk PISA-undersøgelse i nakken stiller sig tvivlende overfor dele af EVAs analysearbejde.

Ros for kvaliteten

Det er EVAs opgave at sikre og udvikle kvaliteten i uddannelsessystemet, at rådgive især Undervisningsministeriet men også andre offentlige myndigheder, at samle erfaringer

EVA-leder Christian Thune

samt at udvikle evalueringsmetoder.

Evalueringskomiteen går ikke nærmere ind i en diskussion af EVAs metoder, men forlader sig på EVAs egen-beskrivelse af sine procedurer og metoder. Og komiteen har ikke læst og vurderet konkrete rapporter for at vurdere konsistens og kvalitet.

På den baggrund er komiteens ros for kvaliteten diskutabel. EVAs evalueringsorganisation kaldes ”imponerende”. Evalueringerne ser ud til at gennemføres effektivt og på en kompetent måde, i overensstemmelse med internationale retningslinier, konstaterer komiteen.

EVAs ledelse får dog indirekte kritik for at være for topstyret. Christian Thune har tilsyneladende svært ved at delegere ansvar, for ledelsen deltager i styringen af alle projekter. Delegering er et ”honnørord” i organisationsudviklingen, men effektiviteten ville øges med større selvstændigt ansvar til de enkelte projektledere.

Og så er en væsentlig forskel, at resultatsiden glider ud. Evalueringskomiteen spørger ikke ’kunderne eller brugerne’, hvad de har fået ud af EVAs evaluering. Det kunne ellers være interessant at høre, hvordan EVAs evalueringer påvirker institutter og fagområder eller hvordan de påvirker uddannelsespolitikken”.

Hanne Foss Hansen

Undervisningsministeriel styring

EVAs stilling i forhold til ministerierne er uklar. Det synes som om regeringen ikke rigtigt kan bestemme sig for, *hvilken rolle EVA skal spille – et serviceorgan for regeringen eller selvstændige undersøgere?*

Uafhængigheden af statsmagten er imidlertid afgørende for en evalueringsinstitutions uafhængighed, vurderer evalueringsko-

miteen. Undervisningsministeriet har imidlertid en relativt stor indflydelse over EVAs arbejde. Afhængigheden er formelt stor, reelt måske mindre, men det skyldes kun EVA-leder Christian Thunes ”autoritet og gode relationer” til departementet.

Der er imidlertid uklare afhængigheder af departementerne, siger komiteen. EVAs opgaver er modsigelsesfyldte, idet de er en offentlig myndighed med lovbestemte opgaver samtidig med, at man er markedsorienteret og afhængig af opgaver fra især Undervisningsministeriet. Man skal fungere som både bedømmer og rådgiver. Aktiviteten er både basisfinansieret og indtægtsdækket.

”Krydspresset er jo meget almindeligt på evalueringsmarkedet”, forklarer Hanne Foss Hansen. ”Der er kunder som køber en evaluering. Og risikoen for ’bestillingsforskning’ – hvor kunderne bestiller resultatet – er der da. Jeg har ingen grund til at tro, at EVA gør sig i den slags, men det kan man kun vide ved et studie i kvalitet og konsistens i EVAs rapporter. Og det laver komiteen ikke”.

Fremtidig rolle: Kontrollant?

I praksis er EVAs evalueringer procesorienterede og man skal ikke bedrive ”myndighedskontrol”, hvilket har været en fordel i forhold til institutionernes tillid. Men måske må man gå over i anden generations evalueringer, siger rapporten: ”Målet for EVA bør blive tydeligere og mere synligt end i dag. Den ensidige udviklingsorientering bør kompletteres med indslag af skarper kontrol” (s.18) og det er komiteens erfaring, at det ikke behøver at gå ud over samarbejdet med institutionerne.

Evalueringskomiteen synes således selv at være i et dilemma, når man på den ene side anbefaler stor autonomi for EVA og samtidig konstaterer, at opfølgning på evalueringer er en svaghed, at EVA ikke har mandat til følge op på sine evalueringer og at EVA måske burde have en større rolle som kontrollant.

”Kontrol-anbefalingen er meget ’svensk’ og præget af, at flere i evalueringskomiteen var fra Sverige, hvor der er tradition for et mere inspektionsorienteret system. Jeg er nu ikke sikker på, at det er en god anbefaling, for man kunne lige så vel argumentere for det modsatte: At hvis man vil udvikle organisationer, så kan mere kontrol virke hæmmende”, siger Hanne Foss Hansen. ”Og det svenske gælder i øvrigt også anbefalingen af, at EVA skal tage sig af evalueringer af forskeruddannelse. Jeg er ikke sikker på, at det er en god anbefaling for den ville kræve, at EVA udvikle helt nye kompetencer: Den svenske ph.d.-uddannelse er nemlig meget kursusorienteret, hvor den danske er en meget mere integreret del af forskningsmiljøerne”.

jø

Evaluering: ”Med andras øgon” (Högskoleverket, Stockholm, oktober 2005)

Eugene Polzik ved noget af det gear, som koster

”Hold kæft og regn videre

Resultaterne kan virke er uforståelige, men man vænner sig til det, siger Eugene Polzik, der skubber grænsen mellem kvanterne og den virkelige verden

”At være videnskabsmand og arbejde med forsøg er det mest spændende man kan forestille sig. Det er ligesom at befinde sig i en kæmpestor legetøjsbutik for voksne. Hvorfor skulle vi ellers arbejde hele natten igennem.”

Sådan omtrent lød det, da fysikeren **Eugene Polzik** for år tilbage i Californien skulle fortælle sin datters high school klasse, hvad det var, han gik og lavede.

I dag er Eugene Polzik professor - måske den højest lønnede af slagsen i København - og som leder af det såkaldte Quantop Center er han en af Danmarks højest profilede naturvidenskabelige forskere, internationalt set.

Men når han fremviser og forklarer forsøgsopstillingerne på laboratoriet for Kvant Optik i kælderen under Niels Bohr Institutet, forstår man, hvad han mente dengang. Hans entusiasme er den samme, som hos en dreng, der viser sin modeljernbane frem med lokomotiver og skiftespor.

Her er snesevis af spejle og linser placeret med stor præcision - med skruer det kan rette vinklerne med en præcision på en 1/1000 del af en millimeter.

Kvantefysik: Sammenfiltrering

Forsøgene drejer sig populært fortalt om det fænomen, der i kvantefysikken kaldes ”sammenfiltrering” - de viser hvordan atomer eller lyspartikler kan bringes til at opføre sig ens - uden at have fysisk kontakt.

”Det svarer til, at du sidder på Mars og slår plat og krone, og jeg sidder her på jorden. Og hvis jeg får plat, så ved jeg at du også får plat i samme øjeblik. Vi siger sommetider, at det er uforståeligt, men at man vænner sig

til det. Eller som Richard Feynman, en af pionererne, sagde, når hans studerende havde svært ved at kapere det, de nåede frem til: ”Hold kæft og regn videre”.

To metaltanke med 25-30 centimeters mellemrum spillede en afgørende rolle for en artikel, der i 2001 blev publiceret i ”Nature”. De rummede hver især en 1000 milliarder atomer. Og forsøget viste, at man kunne få dem alle sammen til at opføre sig ens.

”Før i tiden var det kun lykkedes at vise, at en, to eller nogle ganske få atomer, kunne bringes til at opføre sig ens - men for første gang viste vi, at det også gjaldt større mængder atomer. Vi gik op på makroplanet. Vi arbejdede med større enheder. Man kan sige, at vi på den måde skubbede grænsen mellem kvanteverdenen og den virkelige verden en lille smule,” siger Eugene Polzik.

Perspektivet på længere sigt - meget længere sigt - er at resultaterne finder anvendelse i blandt andet computere til lagring af data, informationsoverførsel og ikke mindst til skudsikker kryptering.

”Men lad være med at tro, at vi laver noget som helst her som kan sælges. Vi skaber ikke værdier for samfundet. Det gør til gengæld de studerende og forskere som er uddannet i det her laboratorium. De kommer til at skabe store værdier i kraft af deres energi, visioner og deres store udsyn.”

tkw

Global konkurrence: Den russiskfødte Han tiltrak millionbevilling fra Grund

Kigger man på det danske forsker-firmament er professor **Eugene Polzik** en af de stjerner, der skiller sig ud. Når det gælder resultater, prestige, forskningsbudget, personlig løn og personlig baggrund.

En russer fra Skt. Petersborg, der flygtede til USA og blev amerikaner, og som siden rejste videre til Århus for at grundlægge et nyt forskningsområde på Aarhus Universitet, ”Kvanteoptikken”. En forsker, som publicerede flere gange i Nature, og som skaffede resultater så gode, at han i 2001 vandt et af de eftertragtede Grundforskningsfonds-centre, som naturligvis blev placeret på Aarhus Universitet. En mand, der i 2003 gjorde noget så uhørt for en dansk professor som at skifte universitet og gå til konkurrenten..

Grunden til skiftet var privat og ikke faglig. Eugene Polziks amerikanske hustru var efter 10 år i Århus træt af at bo i den danske provinsby og ville gerne til København, hvilket Polzik støttede hende i.

Resultatet blev, at lederen af ”Quantop” center i Århus tog halvdelen af det århusianske center med sig og med en klækkelig lønforhøjelse lod sig ansætte på Niels Bohr Institutet i København, der i samme ombæring måtte lægge to millioner kroner til Aarhus Universitet for at få laboratorie-faciliteterne med. Vel det nærmeste man i forskningsverdenen kommer det, man i fodboldens verden kalder en ”overgangssum”.

”Han er en af de frontforskere, der virkeligt profilerer instituttet, en af dem der har stor bevågenhed. Han er en meget god forsker,” opsummerer **John Renner**, institutleder på Niels Bohr Institutet.

Star Trek eksperimentet

Med sin blandede baggrund er Eugene Polzik god at få forstand af, når det gælder betragtninger over den internationale forskningsverden og hvordan den fungerer.

Blandt andet var han medforfatter til en artikel i Science fra 1998, der formentlig er den mest citerede artikel fra et dansk naturvidenskabeligt fag de sidste ti år. Det var lykkedes Polzik at ”teleportere” nogle enkelte lys-fotoner, nogle få centimeter - eller måske rettere at genskabe dem.

Populært sagt var der tale om det eksperimentelle bevis for den ”teleportation”, der i den klassiske Star Trek sciencefiction serie på TV bliver omtalt som ”beam him up” - når Captain Kirk, Scotty eller en af de andre med en maskine flyttes - for eksempel fra et rumskib til en anden.

Det pudsige var, at nok var Eugene Polzik ansat på Aarhus Universitet i den periode hvor artiklen blev skrevet, men artiklen byggede på de eksperimenter, som han udførte på et laboratorium på sin gamle arbejdsplads, California Institute of Techno-

Topforskere koster

bedste amerikaner Eugene Polzik er forsker i verdensklasse – og det koster. Grundforskningsfonden, og er formentlig en af de højstlønnede forskere i den danske universitetsverden

logy (Caltech), mens der på Aarhus Universitet blev opbygget en ny forskningsretning for den kvantemæssige grænseflade mellem lys og atomer.

Med til historien hører det, siger han selv, at netop den artikel på hans CV formentlig var stærkt medvirkende til, at han og kollegerne i Århus vandt den hårde konkurrence blandt 200 stærke kandidater, og fik et af de ni nye grundforskningscentre. Den første bevilling på 30 millioner er i øvrigt netop blevet forlænget med 48 millioner kr.

USA: 12 mio. i startpenge

Forskningsfinansiering er besværlig overalt i verden, siger Polzik. Pengene falder aldrig ned fra himmelen. Også i USA bruger de fremmeste forskere oceaner af tid på at skrive detaljerede ansøgninger, der skal sikre dem de næste år. Men der er også forskelle, fortæller Polzik. Ikke mindst når det gælder de såkaldte "start-penge":

"Hvis du i USA bliver ansat på et universitet til at opbygge et nyt område, er det ikke ualmindeligt, at du lægger ud med at få et beløb på 12 millioner kroner til at bygge dit laboratorium, og ansætte de rigtige folk. I Danmark er den slags fuldstændigt utænkeligt. Da jeg begyndte i Århus, fik jeg et beløb på 300.000 kroner til at opbygge mit laboratorium. I øvrigt måtte jeg benytte universitetets faciliteter og så ellers begynde at søge forskningsrådene om penge. Så det tager naturligvis længere tid."

Det var derfor Polzik bevarede kontakten til Caltech, hvor han var blevet ansat i midten af 1980'erne, da han med sin familie flyttede/emigrerede fra Sovjetunionen: "Med de omvæltninger der var på vej kunne jeg se at der ikke var megen fremtid for grundforskningen der."

Stor månedsløn

På Caltech arbejdede han blandt andet sammen med John L. Hall fra Colorado Universitet, som er en af de tre, der i år fik Nobelprisen i fysik. I 1994 hørte han fra en kollega om en by i Danmark, Århus, hvor de søgte en til at opbygge en ny afdeling for kvante optisk forskning.

"Pengene kom fra forskningsrådene, og man må sige, at de virkelig var meget fremsynde der," siger Polzik.

I dag sidder han så i København efter sin usædvanlige flytning. Den gav ham en lønforhøjelse på 80.000 kroner om året, så Eugene Polzik i dag har en månedsløn på små 68-69.000 kroner om måneden inklusive forskningsledertillæg på 10.000 og inklusive pension.

Højt efter dansk målestok. Ikke efter amerikansk. For her tjener en professor på et Ivy League universitet ikke sjældent det dob-

belte. Og professorerne flytter ofte.

Arbejdsbetingelserne trækker

"I Danmark ser man det jo næsten ikke. En lektor skifter universitet for at blive professor et andet sted. Men er du først professor, så bliver du. I USA er det meget almindeligt, at man som professor ved Universitet A får et tilbud fra Universitet B – og så går man op til sin ledelse og spørger, om de kan matche det - ellers rejser man. Men jeg synes da, det er godt at der nu så småt åbnes for løndifferentiering – for at betale ekstra for kvalifikationer," siger Eugene Polzik. "I øvrigt har jeg flere udgifter end lokale danskere. Jeg betaler for min datter, der går på en amerikansk universitet, og jeg er nødt til at betale til mine forældre, som ikke kunne få lov at komme til Danmark og bo hos mig."

Så det er ikke lønnen der holder ham. "Det er arbejdsbetingelserne, der bestemmer, hvor en forsker er. Og for mit vedkommende er de fremragende, takket været Grundforskningsfonden. Det er ikke mange steder man kan opnå en så lang og stabil finansiering. Det gælder også Københavns Universitet, der har brugt fire millioner kroner på vores laboratorier."

Mere kolleger end konkurrenter

Quantops samlede budget ligger omkring 18-19 millioner kroner om året – fordelt mellem Århus og København. Omkring halvdelen kommer fra Grundforskningsfonden, de to universiteter betaler hen ved 5-6 millioner, hertil kommer penge fra eksterne kilder – herunder omkring to millioner kroner om året fra EU. Når det gælder konkurrencen om pengene, er der imidlertid en væsentlig forskel til USA, fortæller amerikaneren:

"Der findes altid et had-kærlighed forhold mellem forskere indenfor det samme område. På den ene side er vi kolleger, vi vil gerne hjælpe hinanden, og vi er interesserede i de andre laver. På den anden side, er vi behårde konkurrenter, når det gælder om skaffe penge. Fordelen i Europa er, er vi ikke konkurrerer om hinandens nationale midler. Hver gruppe søger midlerne i sit eget land. I USA konkurrerer alle om de samme penge, og det gør konkurrencen hårdere. Oven i kommer så EU, som vi alle sammen kan søge – men de har som betingelse, at man samarbejder med grupper fra andre lande. Så her bliver vi også mere kolleger end konkurrenter."

tkw

Oxbridge på toppen

- blandt universiteternes top-100.

Københavns humaniora er såmænd nr. 18 på listen, men Århus er foran KU på naturvidenskab og biomedicin, fortæller listen, der er baseret på omdømme blandt forskere

Cambridge og Oxford, Berkeley, Harvard, Princeton, Stanford. Sådan ser ranking'en typisk ud på den oversigt over verdens 100 bedste universiteter inden for de enkelte hovedområder. Listen er lavet af det engelske magasin THES og er baseret på en blanding af *reputation* (international attraktion hos peer's), delvis suppleret med *score i citatonsindekser*.

Københavns Universitets **humaniora** klatrer allerhøjest af alle danske fakulteter. Det er blevet til en 18. plads på listen, femtebedst af alle europæiske humanities (kun overgået af nr. 2 Oxford, nr. 9 London School of Economics, nr. 13 Surbonne og nr. 14 Sapienza i Rom) og foran de andre skandinaviske, Helsinki og Oslos (nr. 29). Listen toppes af Harvard med en peer-score på 100.

Blandt **samfundsvidenskaberne** kommer København ind som nr. 50 (hvilket er et fald fra nr. 35 fra året forud). København er lige foran nr. 55 Stockholms Businesskole og nr. 73 Helsinki samt nr. 90 Oslo. Århus er ikke med på listen. Listen toppes ikke overraskende af Harvard, London School of Economics, Oxford, Berkeley, Stanford og Yale.

Blandt **naturvidenskaberne** er Aarhus nr. 47 og København nr. 49, hvilket er en lille tilbagegang i forhold til 2004. Men det er suverænt de bedste skandinaviske på området, hvor kun Uppsala klemmer sig ind på listen (som nr. 91). Nr. 1 er Cambridge med en peer-score på 100. Ellers er listen domineret af USA med 23 universiteter, mens England og Tyskland har hver 11 på listen. Men det skal bemærkes, at de øverste US-universiteter på listen - som danske politikere gerne vil 'benchmarke' med - har milliardfonde i ryggen.

I **biomedicinen** er Århus det bedste danske på plads 68 (et fald fra nr. 54 i 2004), mens København som nr. 78 er helt ny blandt de 100 bedste. På det område er Danmark tilsyneladende langt efter svenske Karolinska, som helt oppe som nr. 4 i verden. Topscoreren er her Harvard med 100 i peer-score, knapt fulgt af Cambridge.

Blandt de **tekniske universiteter** er DTU nr. 60, lige efter de førende nordiske, Helsinki fra Finland, Det Kongelige Teknik-institut i Stockholm og Chalmers i Göteborg, men foran det norske (nr. 93). Her er Massachusetts nr. 1 med en score på 100 knap efterfulgt af Berkeley. På dette felt er Harvard ude af supereliten som nr. 21, men til gengæld er det indiske Teknolog-institut nr. 3 blandt verdens bedste.

Se listen på www.forskerforum.dk

Følg sidste nyt på
www.forskerforum.dk

Akademisk lige gyldighed?

Terrorfrygt og –bekæmpelse bruges til at bekæmpe ytringsfriheden på universiteterne i England, men universitetsfolket er ligeglade, mener sociologiprofessor FRANK FUREDI, Kent University

I juli i år fik det britiske rektorkollegium at vide, at de skulle melde sig ind under kors-toget mod terrorisme ved at slå hårdt ned på enhver ekstremistisk gruppe i universitetsmiljøet, der måtte promovere terrorisme. Bill Rammell, den ansvarlige minister for universiteterne, meddelte i den forbindelse rektorerne, at de var forpligtede til at gøre deres for at imødegå den "ondskabens ideologi", der udgjorde bevæggrundene for bombeattentaterne i London for nylig.

Rammell udtalte, at ytringsfriheden var vigtig, men han tilføjede at "vi også har et ansvar om at imødegå terrorisme i universitetsmiljøet." Desværre peger erfaringen på, at debatten hæmmes, når ytringsfriheden kobles til kravet om at "imødegå ekstremisme".

Men den, der måtte bekymre sig om politiske ekstremister, behøver ikke at være betænkelig ved den beskyttelse, universitetet yder den fri meningsudveksling. I et sådant miljø, er der i hvert fald mulighed for at konfrontere alle tænkelige synspunkter. Men at censurere eller undertrykke afvigende ideer medfører kun, at de drives under jorden, hvor de ikke i samme omfang lader sig kontrollere.

Forestillingen om, at man må håndtere forkastelige ideer ved at gøre dem bandlyste, er ikke forbeholdt den britiske regering. I de senere år er "retten til at forarge" blevet imødegået og undermineret i form af forskellige institutionelle retningslinier for, hvad man må sige og gøre. Angreb på den akademiske frihed kommer ofte indefra på universiteterne selv. De bestræbelser på at etablere boykot af visse israelske institutioner, der for nylig blev iværksat af nogle medlemmer af universitetslærerforeningen, tyder på, at intolerancen ikke er forbeholdt officielt udpegede censorer.

Den udeblevne harme hos kolleger over forsøget på at begrænse israelske akademikers frihed, tyder på, at fremtidige indgreb fra myndighedernes side mod islamistiske grupperinger næppe kommer til at fremprovokere nogen nævneværdig reaktion. Hvis universitetslærere vitterligt er så indstillede på at give afkald på den akademiske frihed for at

støtte den ene sag, savner de også de moralske resurser til at protestere mod flere indgreb til at hjælpe den anden sag.

Ytringsfriheden er ikke længere på mode. Måske skyldes det, at man har mistet troen på, at den kan bidrage til oplysning og forståelse. Bekymringerne omkring ekstremisme på universiteterne er udtryk for den pessimistiske overbevisning om, at ekstremisternes ideer er så meget mere tillokkende end vores, at den bedste reaktion er at ulovliggøre dem.

Tabet af troen på det akademiske frihedsbegrebs kreative dimension ledsages af en tiltagende kynisme rettet imod det. Der er ingen, der påstår, at de er imod akademisk frihed – i princippet er det noget, som alle tilslutter sig. Men i praksis er det ikke noget, man går så forfærdelig meget op i. Vi opdager det sjældent, når den sættes på prøve, og mange påstår, at det ikke altid er umagen værd at forsvare den.

I de senere år er der sat spørgsmålstejn ved den akademiske frihed ved hjælp af en tiltagende bureaukratisk regulering. Standardisering af evalueringsprocedurer, *benchmarking* og deslige underkaster akademisk virksomhed en ekstern drejebog. I bedste fald trives akademisk frihed dårligt i selskab med reguleringsprocesserne. I værste fald er universitetslærere tvunget til at udvikle kurser med det rigtige "læringsudbytte", og de må tilpasse deres undervisning de foreskrevne procedurer.

Det har ikke medført eksplicitte angreb på den akademiske frihed. Det har bare etableret et miljø, hvori den frihed har mistet en del af sin værd. Der er ikke noget overraskende ved, at universitetsverdenen er blevet så ligeglad med hensyn til, hvordan det går med de principper, der tidligere blev anset som betingelser for intellektuel virksomhed.

Men hvad gør vi så i det tilfælde, at vi bliver bedt om at udrydde ekstremisme på universiteterne? Skal vi til at styre ekstremismen administrativt? Eller skal vi understrege, hvor vigtigt det er med den akademiske frihed?

Kilde: THES d. 5. okt. i Martin Aitkens oversættelse

Fra

I Frankrig har forskerne været p
der v

Fælden er klappet omkring de franske forskere. De havde drømt om et dristigt fremskud, de får en autoritær reform. De havde troet på løfterne om fornyelse. De får besked på at skære ned. De havde håbet på en frisættelse af forskningen, de får en forskning der styres af stat og industri. Det er virkeligheden i premierminister Villepins lovforslag om en "pagt for forskningen". Det er hvad der ligger bag al skønsnakken om "videnskabsøkonomiens udfordringer". Og i det lovforslag der skulle besegle pagten.

Forskernes forbitrede kamp gennem to år for initiativet "Red forskningen" er altså endt med en fiasko. Er det for voldsomt at vurdere resultatet så negativt? Medef (Den franske arbejdsgiverforening) var den første der reagerede på premierministerens udspil ved at "bifalde sigtet med den". Blandt forskerne skabte det derimod bestyrtelse.

"Absurde beslutninger", "destruktion af forskningsinstitutioner", således raser Videnskabsakademiets præsident, fysikeren Edouard Brézin. "Nedrivningsplads, ikke byggeplads for forskningen" siger en ophidset repræsentant for SNCS-FSU, forskernes fagorganisation, Henri-Édouard Audier. "En enorm skuffelse" mener den fortvivlede talsmand for bevægelsen "Red forskningen" (SLR), biologen Alain Trautmann.

Skuffelsen er så meget større som forhåbningerne havde skabt en entusiastisk og næsten feberagtig kollektiv mobilisering i en verden, hvor man ellers i normale tider mest er kendt for individualisme. Stillet over for tidligere brutale åreladninger i budgetter og personale på de offentlige forskningsinstitutioner havde forskningsverdenen reageret med en uvant solidaritet. For en gangs skyld stod alle fra top til bund i fransk forskning sammen i en protest bag fælles paroler.

Og i efteråret 2004 sammen i kravene til fremtidens udvikling under afholdelsen af "Forskningens generalstænder" som var forberedt med en række store debatarrangementer til langt ud på nätterne under engagementet medvirken af tusindvis af forskere, universitetsansatte, studerende, ingeniører og teknikere.

Ud af al denne grøde i forskningsverdenen kom en liste af "forslag til forbedringer af det franske forskningssystem". Regeringen valgte ikke at lytte til forskningen og at gå helt andre veje. Eller snarere, som Alain Trautmann beklagende udtrykker det, "at fordreje ånden og indholdet i forslagene helt og aldeles."

Fransk forskningspolitik: Ideologi

et på gaden i protest mod bristede løfter om stillinger til unge forskere. Nu protesteres mod lovforslag, der vil betyde regeringsstyring, fortæller redaktør PIERRE LE HIR, Le Monde

Der er kun én forklaring på regeringens autisme. Ideologi. I lang tid har højrefløjen i fransk politik været irriteret over den magt der lå i de store forskningsorganisationer, hvor man i langt højere grad end i regeringskontorerne definerer fransk forskningspolitik. Især rettede irritationen sig mod forskningssystemets flagskib, det nationale forskningscenter, CNRS. Højrefløjen nærer en indgroet mistillid til forskningsinstitutionerne og deres langsigtede logik, der som eneste målestok har vækst i viden uden begrænsninger eller snæversynede hensyn, og slet ikke samme kortsigtede markedslogik som skiftende højre-regeringer har haft for vane at hyldede.

Allerede midt i 1980'erne, hvor regeringschefen hed Jacques Chirac, indledte gaulistpartiet og de liberale fra UDF en offensiv mod CNRS. I dag regner højrefløjen med at sejre inden for rækkevidde. Selvfølgelig ikke i form af en åbenlys, brutal afvikling af de store forskningsorganisationer, men ved på en mere snigende måde at køre dem i stramme tøjler, beskære deres autonomi, begrænse deres økonomiske råderum.

Undervisnings- og forskningsminister Gilles de Robien har uden omsvøb udtalt: **Forskningspaktens første formål er "genoprettelse af den overordnede styring"**. Det nationale forskningsagentur, ANR, skal være mester Erik i denne disciplinering af forskerne ved at finansiere de projekter der udvælges efter ansøgning inden for de områder regeringen ønsker at prioritere. Fra 350 mio € (2,6 mia kr.) i 2005 er det meningen at ANRs bevilling skal vokse til 1,5 mia. € (11,175 mia kr.) i 2010.

Med ANR skaffer regeringen sig et stærkt redskab til at styre den offentlige forskning. "Den hensigt der gennemsyrrer hele lovforslaget er at kontrollere forskningsprojekternes indhold og at udøve en kraftig styring af forskningens retning, hvilket vil ende med at projektbevillinger og forskerstillinger koncentrerer på et meget snævert antal af områder", mener det socialistiske fagforbund for ansatte i uddannelserne, SGEN-CFDT, der føler sig stærkt foruroliget.

Der er ingen tvivl – heller ikke blandt forskerne – om at staten har det overordnede ansvar for de strategiske valg og igangsættelsen af de store videnskabelige og teknologiske projekter. Det er derfor selvfølgelig legitimt at statsmagten sikrer sig de fornødne økonomiske værktøjer til at følge op på dem. Men ved at lægge hovedvægt på fordeling af

Fransk 'forskningspakt'

I følge OECD er Frankrig verdens femtestørste forskningsnation målt i udgifter til forskning og udvikling. Den offentlige andel af forskningsudgifterne er lige over 1 % (hvoraf dog godt 1/5 går til militær forskning). De offentlige udgifter til ikke-militær forskning er altså 0,8 % af BNP, hvilket er mere end i USA, UK, Japan, Danmark og Tyskland, men mindre end i fx Finland.

I foråret 2004 lancerede 156 forskningsledere og forskningsdirektører en appel under mottoet "Red forskningen" og der blev etableret et fællesforum "Forskningens generalstænder". Der blev indsamlet 75.000 protestunderskrifter mod forskningspolitikken. I løbet af året var der flere store demonstrationer. I marts frasagde 2.000 forskningsledere efter et stormøde sig alle deres administrative funktioner.

I 2005 har der på ny været demonstrationer. Kravene var minimum 1 mia. € pr år (i alt 15 mia. €) og 5000 nye stillinger indtil 2010, hvor regeringen planer kun lovede 6 mia. € over tre år og 1000 stillinger pr. år over 3 år. Protesten gjaldt især, at det ikke er tilstrækkeligt til at opnå den ønskede reduktion af undervisningsbyrden for unge forskere, samt mod oprettelse af et centralt regeringsudpeget forskningsagentur.

Den franske regering har – som den danske - i teorien forpligtet sig til at nå Barcelona-målet på 3% af BNP til forskning og udvikling i 2010. Men "Forskningspaktens", der endeligt blev fremlagt af regeringen i september, forudsiger i realiteten en mindre stigning til 2,49 i perioden 2005-2010. Samtidig fordeles en stor del af midlerne til særlige satsningsområder via et nyoprettet forskningsagentur i 2006.

midler til projekter i stedet for på finansiering af forskningsinstitutionerne skaber regeringen en risiko for at ensretning eller udtørring af hele discipliner og forskningsområder. Hvilken regering, hvilket råd af eksperter, hvilket evalueringsorgan kan udpege de forskningsområder der i morgen eller overmorgen vil være frugtbare og nyttige for samfundet? "Metates-metoden" som den franske kemiker Yves Chauvin netop har fået Nobelprisen for, åbnede den ikke i 1970'erne helt ny muligheder i forskningen?

Den forudsete reelle forøgelse af de budgetterede offentlige forskningsbevillinger med 27% mellem 2004 og 2010, en stigning som Frankrig ikke har kendt magen til siden begyndelsen af 1980'erne da venstrefløjen kom til magten med Mitterrand, synes mere og mere at være et figenblad, der skal dække over en omfattende omlægning af den nationale forskning. En forøgelse som de offentlige forskningsinstitutioner i øvrigt ikke får den fulde glæde af. En væsentlig del af bevillingerne er øremærket til industrien og til partnerskaber mellem det offentlige og private virksomheder, som regeringen ønsker at opprioritere.

Skuffelsen gør så meget mere ondt på forskerne som lovforslaget om forskningspaktens ikke skaber ny stillinger for unge forskere. Det indskrænker sig til de 3.000 ny stillinger der allerede er forudsat i 2006-budgettet, og forudsiger blot – uden talangivelser – at "indsatsen til fordel for forskningen vil fortsætte i 2007".

Det var ellers unge forskeres skæbne, mismodet over lukkede horisonter i mangel af forskerrekruiteringsstillinger, der havde kaldt forskerne ud på gaderne. Det var for at skabe en fremtid for unge forskere at forskerne forlod deres laboratorier for at demonstrere. Er der mod og kræfter til at tage kampen op igen? "Vi er blevet holdt for nar" siger generalsekretæren for Det nationale forskerfagforbund (SNCS), Jacques Fossey. Han opfordrer til ny faglige aktioner midt i november.

For forskerne er spillet endnu ikke helt ude. Takket være dem er forskningen blevet et højpolitisk anliggende. Om nogle uger, når loven står på dagsorden, tager parlamentspolitikkerne over.

Oversat af Henrik Prebensen,
copyright Le Monde

Stagnerende universiteter

Af TIM KNUDSEN, professor ved Institut for Statskundskab, KU.

Det er altid spændende at se om profetier slår til. Den nuværende situation på universiteterne fik mig til at genlæse en bog, som for 14 år siden forudsagde de danske universiteters fremtid. Professor Jørgen Holmgaard diskuterede i 1991 i sin bog "Americana", at de førende amerikanske universiteter forskningsmæssigt var løbet fra de europæiske:

De amerikanske universiteter er langt mindre præget af indavl og uselvstændighed blandt det videnskabelige personale, fordi forskerne hyppigt skifter arbejdsplads. (Fremme i 2005 var ifølge Economist kun 7% af de amerikanske universitetsfolk ansat ved det universitet, hvor de var uddannede). Forskerne har mere tid til forskning, administrative opgaver er lagt på andre. Forskerne opfatter sig hele tiden som værende på et bevægeligt arbejdsmarked. De er derfor konstant bevidste om deres egen markedsværdi. Det sikrede en høj produktivitet - bagsiden kunne være, at det kneb med at frembringe de helt originale tænkere, som i de bedste tilfælde har karakteriseret europæiske universiteter. Det er folk, der over mange år forfulgte en tilsyneladende helt skæv idé, som først på et meget sent tidspunkt *måske* kunne vise sig frugtbar.

De enkelte amerikanske universitetsinstitutter blev ifølge Holmgaard ledet af en chairman, som med managementsagtig koldsindighed og holdningsløshed ansatte professorer ud fra en vurdering af deres evne til at tiltrække betalende studerende. Lønningerne blev fastsat ud fra forskerens anslåede markedsværdi - ud med stillingsopslag, bedømmelsesudvalg, langtrukne ansættelsessager med klagefrister, overenskomster og kollektive løntariffer!

Systemet byggede på store og mobile forskningsmidler. Ud med statsstyring! Ud med godkendelse af undervisningsplaner i studienævn! Ud med at forskerne "spildte" tid på folkeoplysning og at være deres samfunds intellektuelle samvittighed! Jørgen Holmgaard, der var meget imponeret af de amerikanske universiteter, forudså, at man i Danmark ville efterligne det amerikanske system. Men han forudså også, at resultatet meget nemt kunne blive en blanding af det dårligste fra de to systemer.

Man kunne altså forestille sig, at Danmark ville kombinere en større handlefrihed over for de ansatte til stærkere universitetsledelser med fortsat statslig detailstyring og knappe økonomiske ressourcer. Man kunne forestille sig, at man beskar den frihed, man gav til "særlinge" til at forfølge de ukonventionelle og tilsyneladende skæve ideer, som har præget europæiske universiteter i deres bedste øjeblikke. Man kunne forestille sig, at der blev slækket på den åbne konkurrence om universitetsstillinger uden, at den amerikanske markedstænkning slog igennem ved rekrutteringen af personale. Man kunne forestille sig, at man i stedet ville fastholde den personalemæssige hjemmeavl, som har præget de danske universiteter. Man kunne forestille sig, at forskerne blev mindre synlige i den offentlige debat. Man kunne forestille sig, at man ville individualisere løndannelsen uden, at der kom en særlig klar sammenhæng

mellem meriter og løn. Man kunne forestille sig, at man ville satse på nogle få udvalgte forskningsområder og ved siden af lade andre områder forfalde. Med risiko for store huller i den nationale vidensbank.

Sådanne forestillinger har ikke vist sig helt uden bund i virkeligheden. De første 11 universitetsbestyrelser satte man 113 medlemmer. Heraf var de 63 eksterne. Heraf var 28 personer topchefer i dansk erhvervsliv. 17 personer havde baggrund i forsknings- eller uddannelsesinstitutioner. 11 havde baggrund i private kulturinstitutioner. Syv havde baggrund i forsknings- eller uddannelsesinstitutioner. Især medicinalindustrien, nærings- og nydelsesmiddelindustrien, finanssektoren og forsvarsindustrien var repræsenteret. Fem af de 11 formandsposter var besat af erhvervsfolk. Bestyrelsesformanden for Danisco var fællesformand for universitetsbestyrelser. Regeringen havde udpeget en række repræsentanter fra de samme erhvervsvirksomheder (Lundbeck, Novo Nordisk, Novozymes, Carlsberg, Danisco og Arla) til de offentlige forskningsråd (FORSKERforum 182 / 184). Udvælgelsen indikerer hvilke områder, man især ville fremme fra "forskning til faktura".

Men bestyrelsesmedlemmerne aflønnes beskedent (i 2005 med ca. 75.000 kr. årligt). De består af travle folk, som ikke har tid til at mødes så ofte. Derfor kan de måske ikke helt træffe beslutninger så hurtigt, som globaliseringen angiveligt stiller krav om. Det har foreløbig taget dem lang tid at implementere universitetsloven af 2003. De har måske heller ikke den fornødne handlefrihed. Det kom som en overraskelse for videnskabsminister Helge Sander, da bestyrelserne i 2005 tilkendegav, at de ønskede større frihed fra ministeriets detailstyring. Og en kritik fra anden side af at forskningsbevillingernes andel af bruttonationalproduktet reelt syntes faldet i hans tid som minister, irriterede ham tydeligvis.

De knappe bevillinger fører til, at det kan være dyrt for et institut at få en professor ansat, hvis vedkommende kommer udefra. Det er billigere, hvis en allerede ansat lektor bliver professor. Så skal han kun have forskellen mellem en lektorløn og en professorløn. Det opmuntrer ikke til øget mobilitet. Det opmuntrer ikke til alene at lægge vægt på kvalifikationer.

Videnskaben har siden oplysningstiden kæmpet for uafhængighed af religion og politik. Nu forsøges den bundet til en økonomismen, den politik, som vil støtte konkurrenceevnen. Spørgsmålet er om det overhovedet vil lykkes. I 2005 forudså tidsskriftet Economist, at også førende asiatiske lande ville overhale de europæiske lande på forsknings- og universitetsområdet, fordi det ville blive svært for de europæiske universiteter at frigøre sig fra statslig detailstyring og finansiel knaphed. Desværre ser det ud til, at Jørgen Holmgaard ikke ramte helt skævt i 1991.

Henvisninger:
Economist 10.9.2005
Jørgen Holmgaard: "Americana", København: Medusa 1991.

Socialforskning

Erik Jørgen Hansen: "Hvis jeg var 28 stort set lykkedes at undg"

"Sat på spidsen er det urovækkende, når politikere, medier og forskningen er enige om et emne. I det lys er det samfundsvidenskabens rolle at nedgøre myter, som flourer i medier og i politik".

Siger socialforskeren Erik Jørgen Hansen, som 21. oktober fyldte 70 og trak sig tilbage fra professoratet på Danmarks Pædagogiske Universitet. Han har gennem fire årtier sat sit spor i kortlægningen af danskerens levevilkår og i social ulighed, ikke mindst skæv rekruttering til uddannelsessystemet.

Ved at blade i arkivet kan han dog konstatere, at ulighederne er de samme og har de samme årsager som i 1960'erne. Nok er velstandsniveauet er hævet, og uddannelsesniveaue er højnet, men de grundlæggende uligheder er der fortsat.

Men tematiseringen af uligheder i samfundet har været et løbende spil mellem socialforskningen og politikere:

"Men forskning kræver uafhængighed. Politikere skal holde fingrene væk fra forskningen, i stedet for at kræve bestillingsforskning eller angribe den med ideologiske argumenter", lyder professorens erfaring fra et langt liv i brændpunktet.

I politisk stormvejr om inddeling i socialklasser

Han har været igennem flere stormvejr som kontroversiel forsker – og det er lighedsdiskussioner, som gentager sig med jævne mellemrum. Senest med debatten om socialminister Eva Kjær Hansens udmelding om, at "social ulighed skaber vækst" (hvor det i øvrigt er Erik Jørgen Hansens konklusion, at "social ulighed skaber dynamit").

Især husker han i 1970'erne, hvordan han kom i stormvejr på Socialforskningsinstituttet, da han i forbindelse med Lavindkomstkommissionen blev beskyldt for at "politiserer", fordi han i et oplæg havde opfordret kommissionen til at bruge termen "klasseforskelle" til at forklare årsagerne til social ulighed. For ham som forsker var det som et simpelt valg af forskningsmæssig metodik og typpologi til beskrivelse af uligheder og modsætninger i samfundet. Men de borgerlige beskyldte undersøgelsen for at være 'marxistisk'.

Politikere fra regeringspartier beskyldte i 1983 også SFI for at sætte den første levevilkårsundersøgelse i gang, som ingen havde bestilt eller bedt om – men det havde SFI gjort, fordi man faktisk havde som en af sine opgaver at tage initiativ til at igangsætte (grund-) forskning.

Senere blev undersøgelsens resultat i øvrigt flittigt brugt af den senere lavindkomstkommission, men det opfatter professoren som skæbnens ironi.

ngens 'grand old man' takker af

r 28 år i dag, ville jeg takke nej til en forskerkarriere. Jeg har levet i en tid, hvor det ndgå at skulle konkurrere på uigennemskuelige vilkår og på management

Sendt i eksil af SFIs bestyrelse

Sat under pres af den borgerlige presse og regering besluttede bestyrelsen at stoppe den anden levevilkårsundersøgelse i 1986. Da så Det samfundsvidenskabelige Forskningsråd gik ind med en bevilling til at fortsætte undersøgelsen, erklærede bestyrelsen, at Erik Jørgen Hansen ikke kunne have sin base på SFI – og han måtte gå ”i eksil” på Danmarks Statistik.

Efter offentliggørelsen af 1986-undersøgelsen elskede de borgerlige ligefrem dens resultater, fordi den pegede på, at der kun var 3-6 pct. fattige i Danmark.

”Men det var komisk, at de borgerlige i Folketinget greb nogle overskrifter og mistænkeliggjorde, hvor en af levevilkårsundersøgelsens konklusioner rent faktisk var, at der var skabt bedre sociale forhold og at der

Det er da helt i orden, at markedsanalytikere bruger livsstilsanalyser og øjebliksbeskrivelser, hvis de vil finde ud af, hvor kunderne er. Og boligprogrammer i fjernsynet er da sjove, fordi man kan gætte på, hvaffor en fætter der mon bor der?

Men når fx sociologien af Henrik Dahl bruges til den slags, så bliver det en del af underholdningsindustrien. Så bliver sociologens til kulørt forfladigelse, når man kun ser på skindet, og ikke dykker ned i en dybtgående analyse af sociale forhold og betingelser. Livsstilsanalyser er med til at blokere for analysen af, hvad der er af essentielle modsætninger i samfundet”.

Erik Jørgen Hansen

var 3-6 pct. fattige i Danmark”, siger han og tilføjer: ”Men samtidig var levevilkårsundersøgelsen på ingen måde en dementi af store klasseforskelle i det danske samfund”.

Sektorforskningens elendighed – nu også universiteternes

I 1992 provokerede han med udtalelser om ”sektorforskningens elendighed”. Sektorforskningen var gennem sin afhængighed af ministerier og eksterne kunder ikke uafhængig. Påstanden blev mødt af protester, men der kom også sympati-erklæringer fra både samfundsforskere som naturforskere.

Desværre er universiteterne på vej ind i samme spor i dag:

”Politikerne skal holde fingrene fra forsk-

ningen”, mener han. ”Sektorforskningen var skabt til at servicere ministerierne, med et skin af videnskabelig uafhængighed. Groft sagt blev sektorforskningen i de værste tilfælde brugt til at legitimere politiske indgreb”. I praksis betød det, at det var vanskeligt at arbejde med emneområder, hvor man ville være i stand til at pege på ting, som politikerne endnu ikke havde opdaget.

”Og at ministeriet købte bestilte undersøgelser betød, at der bredte sig en subkultur, hvor man ikke kunne lave en faglig-kollegial kritik af hinanden. Hvis man kritiserede en kollegas arbejde, så kunne kritikken rette sig mod rekvirenten. Eller også risikerede kollegaen, at kritikken blev brugt af rekvirenten imod ham. Derfor undlod man at kritisere hinanden, og det er det allerværste i et forskningsmiljø”.

Debatten om PISA-undersøgelsen gav mindelser om det kritikforbud, da Erik Jørgen Hansen i medierne advarede mod at overdramatisere undersøgelsen, fordi data'ene ikke var valide og sammenlignelige. Så beskyldte nogle forskere ham for ukollegialitet (i bladet Folkeskolen).

Nej til forskerkarriere i dag

Ville han gøre forskerkarriere, hvis han var 28 år i dag?

”Nej! Jeg er glad for at have levet i en tid, hvor det stort set lykkedes mig at undgå ulemper i forhold til at skulle konkurrere på uigennemskuelige vilkår og skulle præstere i management, kvantitet og resultatmål osv. Det er fuldstændig i strid med betingelserne for at skabe væsentlig forskning. Så nej tak – helt bortset fra, at rygning snart bliver forbudt på offentlige institutioner ...”, siger professoren.

”Det er da forfærdende, at ansættelsesprocedurer på universiteterne nu er hemmelige. Lederen kan styre opslaget. Det er hemmeligt, hvem der ansøger. Bedømmelserne er hemmelige. Bedømmelseskomiteen må ikke pege på den bedst kvalificerede, men skal blot vurdere om ansøgeren er kvalificeret. Og så kan lederen plukke sin kandidat ud blandt disse. Det er utroligt, at man tror at forskning kan eksistere gennem folk, der er udvalgt hemmeligt”, siger han og forklarer:

”Hvis budgetterne bliver på universiteterne som i sektorforskningen, at man er afhængige af eksterne indtægter, så ville jeg – hvis jeg var ledelse – da tænke, at jeg vælger den forsker, der forsker i noget populært, der har gode forbindelser og som kan generere penge ude i byen – uanset at den pågældende så er en middelmådig forsker. De ansættelseskriterier er alt andet end faglige, og underminerer universitetet”.

Syv skarpe til Erik Jørgen Hansen:

1. Hvor mange timer har han arbejdet ugentligt som professor?

Det har jeg skam ikke styr på. Men det har da været mange. Min kone siger det på den måde, at nu holder jeg vel snart op med at sidde ved computeren om aftenen i sommerhuset.

2. Hvad gør ham stresset og hvordan håndterer han det?

Første gang jeg skal holde en forelæsning for nogle, jeg ikke kender, før jeg har fundet formen. Og så kan jeg blive stresset af en deadline for en artikel, indtil jeg har fundet den endelige disponering.

3. Hvad irriterer ham mest hos sine forskerkolleger?

Det er længe siden jeg har været irriteret. I SFI traf jeg da mange forskellige mennesker. Men det irriterede mig naturligvis, når nogle havde lavet noget sjukskåndværk. Eller hvis man mærkede, at nogle ikke var reelt engageret i de spørgsmål, som de beskæftigede sig med.

4. Skal han have noget med forskning at gøre, når han pensioneres?

Jeg vil ikke have kontor som ’emeritus’ på DPU. Jeg har svoret, at jeg ikke vil beskæftige mig med metode, uddannelse som fænomen og har givet slip på de data, som jeg har indsamlet gennem mange år. Derimod vil jeg fortsat beskæftige mig med sociale klasser og social mobilitet i en eller anden udstrækning. En af de ting, jeg har sagt til mig selv i mine 45 år på arbejdsmarkedet er, at ikke ville lave planer for, hvad jeg skal lave, når jeg bliver pensioneret. Jeg ser frem til at slippe for deadlines.

5. Hvad læser han i fritiden, faglitteratur eller skønlitteratur?

Jeg læser meget lidt skønlitteratur; der går år igennem. Jo, Inge Eriksens sidste bog ”En kvinde med hat”, fordi jeg kender forfatteren. Og indrømmet: I romaner kan der være en god samfundsanalyse, som ikke reflekteres af samfundsvidenskaben. Men ellers læser jeg historisk faglitteratur, især om oldtiden. Glem ikke, at jeg er klassisk-sproglig student.

6. Hvad har han af hobbies til pensionisttilværelsen?

Kunstmaleri. Jeg elsker farverne og afslapningen. Det er ren fornøjelse, jeg skal ikke udstille eller sælge. Bliver jeg træt af et maleri, så ryger det i containeren.

Og så vil jeg da rejse noget mere. De sidste år har vi rejst noget, og det har da slået mig, at vi her har mødt pensionister – typisk skolelærere – der er lykkelige pensionister efter at have levet med et overraskende hårdt arbejdsmiljø i mange år.

7. Skal han ikke spille golf?

Nej, hold op. Men jeg ved godt, at det har bredt sig ...

Der kom en lilleprins

- og så udeblev kronprinsen fra pressemøde om forskningsprojekt

Foto: Agersten Kim, PolFoto

FORSKERforum står ikke tilbage for resten af den nationale presse, og lader kronprinsepillet, inklusive Lilleprinsen, vinke til læserne

Der sad vi så på RUC. En solfyldt mandag morgen midt i oktober – med udsigt over en lille sø. En håndfuld journalister og FORSKERforums opsøgende reportere og fotografer og et par bulgarske samfundsforskere og en gruppe officials fra RUC.

Vi glædede os til at tale med kronprins Frederik, som skal arve Danmark. Nyhedsværdien var ikke blevet mindre af, at der lørdag morgen forud var nedkommet en ny lilleprins, nummer to i arverækken.

Anledningen var åbningen af forskernetværket CINEFOGO – med omkring 100 forskere fra 15 lande, sponsoreret med 30 millioner kroner af EU over de næste fire år og styret fra Roskilde af lektor Lars Hulgård og professor Thomas Boje.

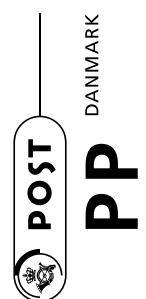
Projektet drejer sig om **”Civil Society and New Forms of Governance”**, altså noget med borgerne og demokratiet. Kronprinsen ville komme med et par ord til projektet, fordi det ifølge pressematerialet har *”national betydning for Danmark”*, og rek-

tor Henrik Toft Jensen stod klar til at overrække en lille lyseblå bluse med *”Roskilde University”* skrevet på brystet.

Der ventede vi så. Den royale presse havde dog lugtet ugler i mosen, inklusive Bodil Cath fra BT, og var fraværende. Og ganske rigtigt, kronprinsen kom ikke. På tekst-tv om søndagen stod der ellers, at han ville passe sine royale forpligtelser. Derfor havde FORSKERforums udsendt glædet sig til denne passende lejlighed til at forhøre os hos prinsen om vigtige emner. Ikke om, hvem den nye lilleprins ligner. Derimod, om hvilke politologiske emner, der optager kronprinsen for tiden. Hans kongelige Højhed har jo papir på at være cand.scient.pol. fra Aarhus Universitet.

Men han skiftede mening. Og tog sig en barselsdag, og FORSKERforums udsendte måtte se i øjnene, at der er ting i livet, som er større end forskning.

tkw

Maskinel magasinpost
ID-nr. 42026

Afsender:
Postbox 7777
7000 Fredericia

Ændringer vedr. abonnement
ring venligst: 3815 6633